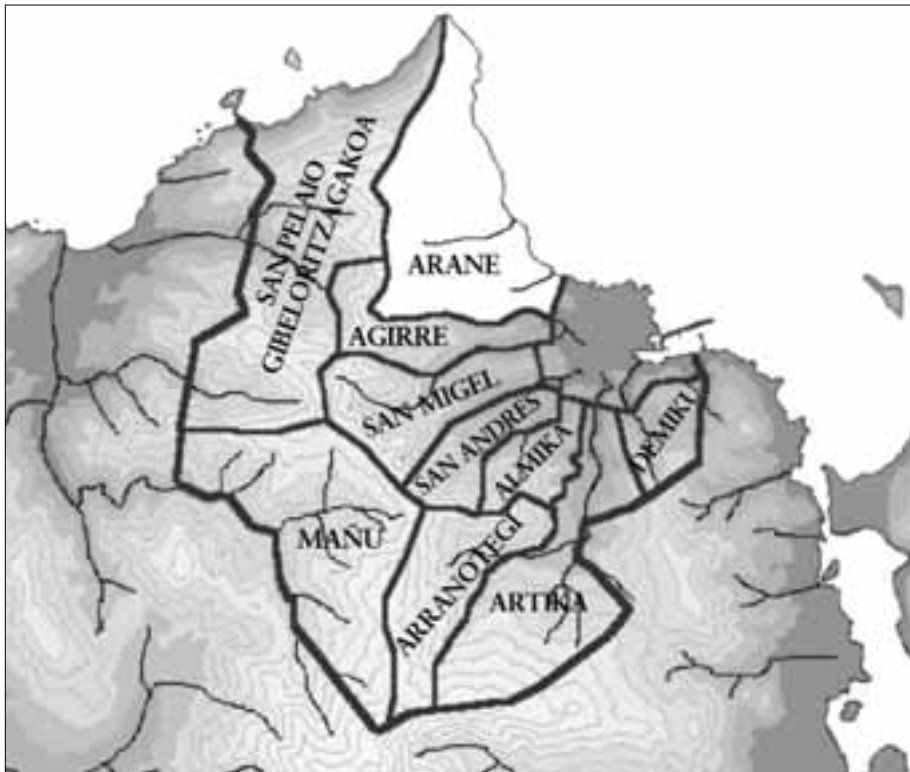

ARANE auzoa

Arane (auzoa)

Kokapena: Arane; II eta IV. Mapak

Ohar ling.: Kontsonantez bukaturiko leku-izen hau ia sistematikoki jaso da artikulua-rekin: *Arana*. XIX. mende erditik aurrera, bokal paragogikodun aldaerak agertzen dira: *Aranes* eta *Arenes*.

Arana > Aran > Arane > Arene

Oharrak: *Arane* auzoak, ekialdetik mendebalderantz, **Mendiluz** eta **Bidebarrietatik Burgo** mendira arteko lurak hartzen ditu eta hegoaldetik iparralderantz, **Landabasoko errekatik Matxixakoraino** luzatzen da.

1696koa da auzoari buruzko berri zehatz zaharrena:

*“de las calçadas de esta villa y de los caminos de como se va a Arana, S. Miguel y Aranondo (...)”*⁸⁰⁰

Bere izena **Arane** baserritik hartzen du, baina auzo hau ezagutu izan da inoiz **Sanjuanbide** izenez ere, esate baterako, 1769an:

*“Carreteros que han trabajado de voluntad: los del barrio de San Juan Vide: Beitegui, Paco de Guivela, Flores, Echerre, Azatarro, Aranas, Mundo de Altanbira, Aranburus, Azatarrochu, Yturrondo”*⁸⁰¹

Arane, **Agirre** bezala, Bermeoko hiribilduko auzoa izan ohi da, (“barrios de la villa”) eta, beraz, **Talako Andra Mariako** elizbarrutikoa, gainerako baserri auzoak ez bezala; hauek, **Almikakoak** ziren elizez; **Demiku**, Mundakakoa.

Arane auzoak, udalerraren ipar-mendebaldea hartzen du eta bi gune nagusi ditu: ohiko *Arane*, hau da, **Kurtzezarre** mendiaren hegoko isurialdea, *Landabasoko errekaraino*; eta *Kaboa*, aipatutako menditik iparralderako eremuak hartzen dituen, *Matxixakoraino*.

XVIII. mendera arte, hamar ziren auzo hau eratu izan duten baserriak: **Azatarrotxu**, **Etxerre**, **Azatarro**, **Arane**, **Aranburu**, **Flores**, **Iturrondo**, **Beitegi**, **Altamira** eta **Gibele**. Errotaren bat ere izan da inoiz (Ik. **Azatarroko errota**).

XVIII. mendean baserri berri bat eraiki zen: **Landabaso**, eta XIX. mendean zeharo ugaldutuz *Arane* auzoko baserri kopurua liberalizazio prozesuaren ondorioz. Lehenago oiha-na edota poblamendu gabekoak ziren eremuetan udal kontzesioen bidez, baserri berriak joan ziren eraikitzen, bai **Araneko Kurtziotik** herrirantz (**Itsasgane**, **Grandene**, **Txankane**, **Etxebarri**, **Patxotene**) bai **Beitegiburutik Santa Kruz** alderantz (**Marinone**, **Kasakane**, **Santa Kruz**, **Abortaga**, **Axgane**) eta bai **Galdizko** eta **Matxixakoko** paraje desberdinetan (**Gorostadi**, **Madari**, **Juliane**, **Muskerritxune**, **Sartzailleku**, **Peruarezti**, **Albarezene**, **Piezaetxe**, **Iturrieta**, **Talaiape**, **Bidekoetxe**, **Erdikoetxe**, **Goikoetxe** eta **Grandene**).

1860an eta 1898an, kale eta baserrien Nomenklatorrak egin zirenean, Bermeoko baserri-eremua lau kuarteletan banatu zen eta *Aranekoak* oso-osorik hartzen zuen Iparraldeko kuartela deitzen zena. 1856an 30 etxek osatzen zuten auzo hau eta 213 biztanle ziren bertakoak⁸⁰². 1860an, **Axgane** baserria, lehenago *Agirre* auzokoa zena, *Arane* auzora pasatu zen⁸⁰³.

Ahozkoa:	“ Arené ”	005, 156, 166
	“ Arané ”	163, 164
	“ Aranè barrizue ”	164
	“ Aran bárrizue ”	028

800 BUA. 1560. Libro de cuentas; 24.

801 BUA. 1154/3. Libramientos; 3b.

802 BUA. 37. N° de calles, edif., hab.

803 BUA. 5. Rotul. de calles.

Idatzizkoa:

1696	<i>Arana, caminos a</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 24</i>
1698	<i>Arana, estrada de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 39b</i>
1731	<i>Arana, término de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 220</i>
1734	<i>Arana, camino real para</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 263b</i>
1769	<i>San Juan Vide, barrio de</i>	<i>BUA 1154/3. Libramientos 3b</i>
1779	<i>Aranas, barrio</i>	<i>BFA. Bust 195/3 194b</i>
1779	<i>Aranas, caminos de</i>	<i>BUA 842. Cuentas 116b</i>
1782	<i>Arana, barrio de</i>	<i>BUA 842. Libr. y recibos 52b</i>
1796	<i>Aranas, barrio de</i>	<i>BFA. Bust 574/3 3</i>
1802	<i>Aranas, barrio de</i>	<i>BUA 1136. Libr. y recibos 71</i>
1818-1850	<i>Aranes, barrio de</i>	<i>BUA 37/6. Ganaderia 7</i>
1820	<i>Aranas, término de</i>	<i>BFA. Bust 213/2 7</i>
1822	<i>Aranas, barrio</i>	<i>BUA 1313/3. Contribuciones 63</i>
1826	<i>Arana, Aranas, barrio</i>	<i>BFA. K. 1775/6</i>
1839	<i>Aranas, barrio de</i>	<i>BUA 1313/4. Contribución 1</i>
1844	<i>Aranas, barrio</i>	<i>BIBL YrJA 52-54</i>
1846	<i>Arenes, barrio</i>	<i>BEHA A-758/2-53-0</i>
1856	<i>Aranes, barrio</i>	<i>BUA 37/ N° de calles, edif.</i>
1857	<i>Aranes</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 97</i>
1860	<i>San Juan Bide, heredad en</i>	<i>BFA. Bust 182/5</i>
1860	<i>Aranas, barrio</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1866	<i>Pachote o camino de San Juan</i>	<i>BFA. Bust 266/2 4</i>
1892	<i>San Juan vide, término de</i>	<i>BUA 984. Fincas rust.1892</i>
1895	<i>Aranas, barrio de</i>	<i>BAHP.N.BL 7550 91</i>
1897	<i>Arana, barrio de</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 110b</i>
1901	<i>Aranes</i>	<i>BAHP.N.BL 8571 1476b</i>
1902	<i>Aranes, barrio de Aldaurias hoy</i>	<i>BAHP.N.BL 8573 1654b</i>
1910	<i>San Juan vide, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1973-74	<i>Arene, barrio</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 226</i>
1969	<i>Arana, barrio</i>	<i>BUA 1432/54 4</i>
1970	<i>Arene, barrio</i>	<i>BUA Inventario de bienes 2</i>

Abadesolo

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Santa Kruz** baserriari lotutako saila.**Idatzizkoa:**

1915	<i>Abadesolo, heredad</i>	<i>GJE fk:3914 L46;47</i>
1944	<i>Abadesolo, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Abaroane (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Patxotene** baserriaren mendebalean, **Landabasorako** bidearen behetik.Ahozkoa: **“Abárune”** 009**Abortaga** (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Pedrualde** edo **Telleria** izeneko parajea kokatua, XIX. mendean Martin Madariagak eraiki zuen etxe hau. Bere sorrera, seguruenik, teilagintzari lotua dago, bera

dagoen parajeen teilak egiteko labeak ugari izan dira eta. 1847-1874an, “*casa y tejera de Aborta*” bezala aipatzen da⁸⁰⁴.

Ahozkoa: **“Abortá”** 025
 “Abórta” 025, 060

Idatzizkoa:

1847-1874	<i>Aborta, casa y tejera de</i>	BUA 5
1854	<i>Aborta, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Albortaga, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 97b
1859	<i>Aborta, casino [sic]</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Aborta</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1869	<i>Pedrua, caserío en</i>	BUA 1289
1881	<i>Abortaga, cas.</i>	BUA 929
1891	<i>Aborta, casa</i>	GJE fk:1337 L18; 205
1897-98	<i>Aborta, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1901	<i>Agorta, monte en</i>	BAHP.N.BL 8571 2077b
1910-1923	<i>Telleria, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rust.
1922	<i>Agorta, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1922	<i>Algorta, cas.</i>	GJE fk:230 L30;47
1938	<i>Agorta, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.

Albarezene (baserriak)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: XIX. mendearen erdialdean Felipe Alvarezek eraikia *Basogalant* izenarekin. Gaur egun bi baserri dira, goikoa eta behekoa. Zaharrena behekoa da.

Ahozkoa: **“Álbaresene”** 021, 022
 “Albarésene” 015
 “Albáisene” 164

Idatzizkoa:

1860	<i>Basogalan, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1860	<i>Nueva Alvares, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1871	<i>Baso-galan, cas.</i>	BUA 39/19. Enagen. y conc. 5
1872	<i>Alvares, casa</i>	BUA 38. Leña
1876	<i>Alvarez, cas.</i>	BUA 39/25. Terren. embarg. 64
1885-86	<i>Felipe Alvarez, cas. de</i>	BUA 36/3. Leña
1885-86	<i>Basogalant, cas.</i>	BUA 36/3. Leña
1897-98	<i>Baso-galan, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1910-1923	<i>Basa-Galant, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rúst.
1922	<i>Basogalan, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Basogalan, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Basobalante, cas.</i>	BUA 1240. Cos. del maiz
1941	<i>Basogalanta, cas.</i>	GJE fk:409 L6;199

Aldaia (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Bekoetxe** baserri inguruko lursaila

Idatzizkoa:

1910	<i>Aldaya, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
------	------------------------	---------------------------

Aldatza (sola)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Arane** baserriaren aurrealdean.Ahozkoa: “*Aldatzá*” 005

Idatzizkoa:

1943	<i>Aldatza, heredad</i>	<i>GJE</i> <i>fk:1276 L18;18</i>
1944	<i>Aldatza, heredad</i>	<i>BUA</i> <i>406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Altamira (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Arane** auzotik **Kurtzezarreko** mendira doan bidearen parean egon zen, **Gibele** baserriaren goialdean. Baserri honetaz aurkitu den dokumentazio zaharrena 1701ekoa da. Bada, hala ere, baserriaren aipamen goiztiarragoa izan daitekeena: Domingo Narea-koak eta Francisca Muxika Altamirakoak eginiko 1664ko zentso bat⁸⁰⁵. 1895eko urriaren 25ean sutea jasan zuen eta berreraikia izan zen. Gaur egunean ez dago baserri hau. Bere lekuan txaletak eraiki izan dira aspaldidanik.

Ahozkoa: “*Altamíre*” 013

Idatzizkoa:

1701	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>AL. 1680-1710 235b-237</i>
1702	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>AL. 1680-1710 320-325b</i>
1704	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 386b-387</i>
1745-46	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1752	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BEHA</i> <i>A-62/44-3 41</i>
1775-1831	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>915. Hipotecas. 1775 9b</i>
1779	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BFA. Bust 195/3 212</i>
1796	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 315</i>
1800	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BFA. K. 460/24 33</i>
1809	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>1561. Cuentas 60b-61</i>
1831	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>915. Hipotecas. 1775 138b</i>
1843	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>1289/2. Montazgos 124</i>
1846	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BEHA</i> <i>A-758/2-53-0</i>
1847	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>915/1. Juic. Verbales 72</i>
1847-1874	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>5</i>
1854	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>Padron 1851(3) 98b</i>
1859	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>5. Rotul. de calles</i>
1875	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>244/7. Montazgos 11</i>
1876	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>39/25. Terren. embarg. 66</i>
1881	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>929</i>
1895	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>929 o. s.</i>
1895	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL</i> <i>7551 1474b</i>
1896	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL</i> <i>7553 1395</i>
1897-98	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>10. Nomencl. 1897-98</i>
1922	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Altamira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>1685. Fich. sanit.</i>
1938-39	<i>Almira, cas.</i>	<i>BUA</i> <i>1240/10. Trigos 30</i>
1949	<i>Altamira, cas.</i>	<i>GJE</i> <i>fk:1936 L26;105</i>

Altamira (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ahozkoan bokal itxiak eragindako asimilazioak -a bokal irekia itxi du.

Altamira > Altamire

Oharrak: **Kurtzezarre** mendiaren ekialdeko hegian, **Gibele** buruan, itsasoari begira dago paraje hau. Gaur egun, zenbait txalet eraiki da toki honetan. **Altamiraburu**, paraje honen goialdea litzateke.

Ahozkoa: “**Altamíre**” 013

Idatzizkoa:

1831	<i>Altamiraburu, termino de</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 138</i>
1843	<i>Altamira, termino de</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos 15b</i>
1843	<i>Altamira, termino de</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos 14</i>
1861	<i>Altamira, termino de</i>	<i>BUA 93/7. Enajen. y conces.</i>
1895	<i>Altamira, argomero en</i>	<i>BAHP.N.BL 7551 1235</i>

Ameztia (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: XIX. mende hasierako aldaeran, bokal itxiaren ostean eta artikularen aurrean epentesia txertatu da hiatoa apurtzeko. Ahozko aldaerak hurrengo pausua agertzen du; bokal itxiak artikularengan eragiten duen itxiera (-a > -e).

Amezti + a > Ameztia > Amestiza > Amestize

Oharrak: “*Beitegiko ameztia*” ere esaten zaio. **Beitegi** baserritik **Pedrualderako** bidean dago.

Ahozkoa: “**Béitziko amèstize**” 025

Idatzizkoa:

1811	<i>Ameztiya, heredad</i>	<i>BFA. K. 222/9 106b</i>
1923-24	<i>Amesti, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>

Antonsolo

Kokapena: Arane; II. mapa (B-3)

Oharrak: **Bekoetxe** baserriaren iparraldean, **Farolerako** bidearen behetik.Ahozkoa: “**Antonsólo**” 024

Idatzizkoa:

1910	<i>Anton-solo, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Antonsolo, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>

Aranburu (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: Ez dago garbi baserri hau noizkoa den. Alde batetik, Bermeoko udalak egindako 1682ko errepartimenduetan azaltzen da: “*nose assienta la cassa de Aranburu por haber pleito de acreedores*”⁸⁰⁶. Bestetik, berriz, ondorengo urteetan egin ziren erreparti-

806 BUA. AL. 1680-1710; 31b-34b.

menduetan, 1701etik 1704ra, ez da azaltzen. 1704 eta 1745-46ko fogeretan ere ez da agertzen; eta azkenik, 1775eko agiri batean etxe berrizat ematen da (izan daiteke berriztatua izan zela ere), “*casa nueva llamada Aranburua*” bezala agertzen baita⁸⁰⁷. Bestalde, 1734tik 1799ra gutxienez, **Santa Kruz** ermitaren aldeko zentso baten menpean aurkitzen dira *Aranburu* baserria eta bere ondasunak, baina ematen du *Aranburu* hau ez dela **Arane** auzokoa, Mundakakoa baizik:

“*Pago al Lcdo. Vilar por una consulta de la hermita de Santa Cruz y su censo. Por un día de ocupacion de dho comisionado en averiguar en Mundaca y caseria de Aranburu el deudor de dho censo*”⁸⁰⁸

Ahozkoa: “**Aranburú**” 010, 164

Idatzizkoa:

1682	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 31b-34b</i>
1734	<i>Aranburu, casa y caseria de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 264b</i>
1775-1831	<i>Aranburua, casa nueva llam.</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 39</i>
1796	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 315</i>
1799	<i>Aranburu, caseria de</i>	<i>BUA 1136. Libr. y recibos 35</i>
1809	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BUA 1561. Cuentas 60b-61</i>
1810	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BUA 1561. Cuentas 120</i>
1822	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BUA 912/3. Actas de concil. 114</i>
1831	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos 9-10b</i>
1846	<i>Aranburu, caseria de</i>	<i>BEHA A-758/2-53-0</i>
1847-1874	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1852	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BUA 39/3. Enajen. y conc.</i>
1854	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 97</i>
1859	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1895	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7551 1235</i>
1897-98	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1922	<i>Aranburu, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1930	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>GJE fk:1250 L17;177</i>
1934	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Aramburu, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>

Aranburukoerreka (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Aranburuko erreka** sortzen den ingurua da. **Flores** baserriaren aurrealdean dago eta gaurko **Arane** auzoko bideak inguratzen du hegoaldetik izan ezik beste guztietatik.

Ahozkoa: “**Aranbùko erréka**” 005

Idatzizkoa:

1943	<i>Aranburuco-erreca, heredad</i>	<i>GJE fk:1276 L18;18</i>
1944	<i>Aramburu Erreca, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Arane (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Ik. **Arane** auzoa.

807 BUA. 915. Hipotecas.

808 1799. BUA. 1136. Libr. y recibos; 35. 1734. BUA. 1560. Libro de cuentas; 264b.

1859	<i>Arane, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Arana, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1862-1887	<i>Arana, cas.</i>	<i>BUA 1289. Venta de montes 75b</i>
1895	<i>Aranas, cas.</i>	<i>BUA 929</i>
1895	<i>Arane, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7551 1235b</i>
1897-98	<i>Aranas, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1897	<i>Aranes, cas.</i>	<i>GJE fk:559 L8;166</i>
1904	<i>Arane, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8576 816b</i>
1922	<i>Aranes, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1934	<i>Arana, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Arene, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1938-39	<i>Arane, cas.</i>	<i>BUA 1240/10. Trigos 30</i>
1943	<i>Aranes, cas.</i>	<i>GJE fk:1274 L18;11</i>
1944	<i>Arene, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4; 353/3,4,5</i>
1945	<i>Aranes, casería</i>	<i>GJE fk:1277 L18;23</i>

Araneko eskolak (aterpetxea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Oharrak: **Matxitxakobidea** hartzen den gurutzean. Auzoko eskolak izandakoak. Gaur aterpetxe bihurtu dira.

Ahozkoa: **“Eskólak”** 015

Idatzizkoa:

1938	<i>Escuela de Aranes</i>	<i>BUA 1242/7. Escuelas</i>
1970	<i>Escuelas de Arene</i>	<i>BUA Inventario de bienes 4</i>

Araneko larre (soloa)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Azatarro** baserriaren mendebalean.

Ahozkoa: **“Larrá”** 012

Idatzizkoa:

1944	<i>Aurreneco-larra, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
------	---------------------------------	----------------------------------

Arbaltze (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Ohar ling.: ‘(H)atx’ + ‘baltz’. Idatziz, leku-izenaren lehenengo osagaia ‘(h)atx’ da; ahoz, berriz, ‘(h)arri’ jaso da. Bokal paragogikodun aldaerak, nahiko desitxuraturik, XX. mendearen hasieran jaso dira.

Atzbaltz > Azbaltz > Arbaltze

Oharrak: **Telleria** izeneko parajea, **Santakruzerrekan**. Errekaren bi aldeak hartzen ditu. XIX. mendera arte, herribasoa izan zen. Inguruan egon zen (gaur ez dago) **Axgane** baserria ere izen honekin azaltzen da zenbait agiritan.

Ahozkoa: **“Arbáltz”** 002
“Arbaltzé” 025, 164

Idatzizkoa:

1838	<i>Atzbals, termino de</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos 12</i>
1881	<i>Ach-bals, argomero</i>	<i>BUA 929. Argomales. 1881 103</i>
1883	<i>Ach-valz, termino de</i>	<i>BUA 244/10. Argomeros 6</i>

1905	<i>Ach-balz, termino de</i>	GJE <i>fk:1340 L18;212</i>
1910	<i>Allache-parte, heredad</i>	BUA <i>1435. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Aspalch, heredad</i>	BUA <i>866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Aspalch, heredad</i>	BUA <i>1032. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Albache-parte, heredad</i>	BUA <i>406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Ach-errecá, heredad</i>	BUA <i>406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Achbalz, heredad</i>	BUA <i>406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1947	<i>Ach-balz, termino de</i>	GJE <i>fk:1714 L23;196</i>

Areaga (basoa)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: '(H)area' + -aga. Hiatoan dauden bokalak disimilatu egin dira, eta bokal arteko belare ahostuna ahuldu egin da (-g- > -r- > Ø), desagertzeraino. Ik. Mañu auzoko **Kateape** eta **Kateazarre**.

Areaga > Ariaga > Ariara > Aria

Oharrak: **Kurtzezarreko** mendiaren iparraldeko isurian

Ahozkoa: "Ariará" 005

Idatzizkoa:

1910	<i>Aria-parte, heredad</i>	BUA <i>1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Aria-parte, heredad</i>	BUA <i>866. Fincas rústicas</i>

Aretxokerra (basoa)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-2)

Ohar ling.: '(H)aretz' + 'oker'. Artikuludun aldaera jaso da nagusiki, hiztunaren araberaren paraje horretan haritz bat dagoelako: *Aretzoker* > *Aretxokerra*.

Oharrak: **Galdizen**, **Peruarezti** baserriaren eta **Azaolako** parajearen artean. Udal ondasunetakoa izan zen eta XIX. mendeko agiri askotan ageri da baso honen ustiaketaren berri. Paraje honetan, iturri bat ere aipatzen dute agiriak.

Ahozkoa: "Aretxokerrá" 028

Idatzizkoa:

1843	<i>Arech oquer, termino de</i>	BUA <i>1312/10. Acreedores</i>
1845	<i>Arech Oquerra, termino de</i>	BUA <i>1289/2. Montazgos 176-176b</i>
1846	<i>Arech Oquerra, fuente de</i>	BUA <i>1289/2. Montazgos 202-202b</i>
1854	<i>Arechoquerra, termino de</i>	BUA <i>1289/8. Arboles infruct.</i>
1855	<i>Arech-oquerra, monte de</i>	BUA <i>1289. Leñas (1855)</i>
1860	<i>Arech-oquerburu, termino de</i>	BUA <i>1289/12. Leñas (1862)</i>
1869	<i>Arech oquerra, fuente de</i>	BUA <i>38/1. Leña 2b</i>
1871	<i>Arechoquerra, monte</i>	BUA <i>38. Leña</i>
1872	<i>Arech-oquerra, termino de</i>	BUA <i>38. Leña</i>
1874	<i>Arech-oquerra, monte</i>	BUA <i>38. Leña</i>
1885-86	<i>Arech-oquerra, termino de</i>	BUA <i>36/3. Leña</i>
1886-1887	<i>Arech-oquerra, termino de</i>	BUA <i>36/1. Leña 2b</i>

Arezti (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: '(H)aretz' + -di. Ahozko aldaera batek bokal itxiaren eta artikularen artean sortutako epentesia ageri du hiatoa apurtzeko. Bokal itxi horrek artikulua itxi egiten du:

Aresti > *Aresti3a* > *Aresti3e*

Oharrak: **Arane** baserritik **Gibelerako** tartean, *Bakiora* doan errepidearen goialdean.

Ahozkoa: “**Aréstize**” 013
 “**Arésti**” 005

Idatzizkoa:

1943 *Aresti* *GJE* *fk:1274 L18;11*
1944 *Aresti, heredad* *BUA* *406/3,4 eta 353/3,4,5*

Arezti (sola)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-2)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Peruarezti** baserria.

Ahozkoa: “**Aixtiko solué**” 020

Idatzizkoa:

1910 *Aresti, heredad* *BUA* *1032. Fincas rústicas*
1910 *Aresti, heredad* *BUA* *866. Fincas rústicas*
1943 *Aresti-sola, heredad* *GJE* *fk:815 L11;210*

Areztisolo

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Juliane** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1944 *Aresti-solo, heredad* *BUA* *406/3,4 eta 353/3,4,5*

Artieta

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Arane** baserri aurrean, errepide ondoan.

Ahozkoa: “**Artíeta**” 005

Idatzizkoa:

1944 *Artieta, heredad* *BUA* *406/3,4 eta 353/3,4,5*

Arzabala (lurmuturra)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: Iradik aipatzen duen leku-izen hau,⁸¹⁰ **Azaolarekin** lotuta egon daitekeela ematen du, leku honi XIX. mendean *Azabala* edo *Azabaleta* deitzen baitzaio zenbaite-tan.⁸¹¹ Horrela baledi, *Arzabala* hau, **Matxixako** lurmuturra daiteke. (Ik. **Azaola**)

Idatzizkoa:

1373 *Arzabala, cabo de* *BIBL* *YrJA* *89*

810 1373. Pribilejioa. Yradi, Juan Angel de (1844): 89.

811 *Subasta de lotes de arboles infructíferos. Lote Azabaleta del termino de Galdiz*, 1855. BUA. 1289. Montazgos.

Atxa (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Hiztun askorentzat '(h)atx' > (h)atxa da; hau da, -a organikoduna da. Beraz, artikulua eransteian:

Atxa + -a > Atxea > Atzie

Oharrak: **Azatarrotxu** baserriaren iparraldean.

Ahozkoa: **“Atzié”** 005
 “Atzeko entradá” 007, 008

Idatzizkoa:

1944 *Achie, heredad* BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Atxanarrobaso

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Arballotik Matxixakorako** norabidean, **Azoolako** iparraldean. Gasaren us-tiaketarako instalazioak daude eraikita gaur egun bere oinetan. Honela deskribatzen da bere kokapena 1951an:

“Monte argomal y peñascal desde la picota de Burgoa hasta el camino que se dirige desde San Pelayo por el faro Machichaco” ⁸¹²

Ahozkoa: **“Atzanàrrobáso”** 021, 023, 025, 164

Idatzizkoa:

1860	<i>Achanarro, monte</i>	<i>BUA 1289/12. Leñas (1862)</i>
1885-86	<i>Achanarro-baso, monte</i>	<i>BUA 36/3. Leña</i>
1893	<i>Achavarro-baso</i>	<i>BFA. K. 2834/6 989-996</i>
1944	<i>Acharrabaso</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1950	<i>Achabarrobaso, monte</i>	<i>GJE fk:2021 L27;57</i>
1951	<i>Achabarrobaso, monte</i>	<i>GJE fk:2339 L30;156</i>
1973-74	<i>Atxanarrabaso</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 219</i>

Atxetara bidea (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Oharrak: **Gibele** baserriaren behealdean, haitzetara jaisteko bidea.

Ahozkoa: **“Àtxetarabídie”** 014

Axgane (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Ohar ling.: Baserri honek hartzen dituen izen guztietatik **Axgane** aukeratu da fitxa bururako, hori delako gaur egun hiztunen oroimenean bizirik dagoena.

Oharrak: **Telleriako** mendebaldean, **Arbaltze** ondoan, XIX. mendean eraikia. Gaur egun, botata dago. Baserri hau, 1860ra arte **Agirre** auzokoa izan zen eta, urte horretan, **Arane** auzoan sartu zuten.

812 GJE. fk:2339. L30; 156

Ahozkoa:	“Axgané”	025
Idatzizkoa:		
1847-1874	<i>Achbals, cas.</i>	BUA 5
1847-1874	<i>Telleria, cas.</i>	BUA 5
1847-1874	<i>Plantachu, cas.</i>	BUA 5
1851	<i>Arvach, cas.</i>	BUA 1289
1860	<i>Achgane, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1860	<i>Plantachu, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1869	<i>Achvach, cas.</i>	BUA 1289
1881	<i>Plantachu, cas.</i>	BUA 929
1895	<i>Plantachu, cas.</i>	BUA 929 o. s.
1897-98	<i>Achgane, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1901	<i>Echezuri</i>	BAHP.N.BL 8571 1669
1906	<i>Echezuri, cas.</i>	GJE fk:1339 L18;210
1910-1923	<i>Echezuri, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rust.
1922	<i>Echezuri, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Echezuri, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.

Axmontorre (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-2)

Ohar ling.: ‘(H)atx’ + ‘montor’. Leku-izen honek hiru aldaerak erakusten ditu: kon-tonantez bukatutakoa (*Ach-montor*), artikuluduna (*Ach-montorra*) eta bokal paragogi-koduna (*Asmontorre*).

Oharrak: **Peruarezi** baserriaren goialdean, mendebaletik. Burgorantz doan bide berria bertatik igarotzen da eta agerian daude izenak adierazten dituen harearritzko haitzak. **Atx-montorrazpiko** zuhaitzen ustiaketa nabaria izan zen XIX. mendean:

“(…) lote de árboles entre el camino carretil para la fuente de Azaola por oriente y poniente y se llama Ach-montor-aspia”⁸¹³

Ahozkoa: **“Asmontorré”** 021, 164

Idatzizkoa:		
1848	<i>Ach-montorra, monte</i>	BUA 1289. Leñas (1848)
1855	<i>Ach-montor-aspia</i>	BUA 1289/9. Leñas (1855)
1884-85	<i>Ach-montor</i>	BUA 36/2. Leña
1922	<i>Achmontorre, monte</i>	BFA. E. KZ. C/2
1944	<i>Ach-montorre, término</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Azaola (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Galdizko** goialdeak, **Albarezene** baserrien goitik, **Talaierako** bidearen mendebaldetik gorantz dauden parajeak, gasaren plantako hegoaldekoak dira *Azaola*. Leku-izen honekin egon daiteke lotuta Iradik aipatzen duen **Arzabala** lurmuturra⁸¹⁴. Paraje honetan iturri (Ik. II. Mapa; D-2) eta pozu bat ere aipatzen ditu dokumentazioak.

Ahozkoa:	“Asaólak”	020
	“Asabólak”	025, 028
	“Asaóla”	018
	“Asabóla”	028, 164

813 1855. BUA. 1289/9. Leñas.

814 1373. Juan Nuñez eta Maria andrearen pribilejioa: “el término de Bermeo que es desde el cabo de Arzabala fasta el cabo derga”. Yradi, Juan Angel de (1844); 89

Idatzizkoa:

1779	<i>Azaola, pozo de</i>	BUA 842. Cuentas 35
1787	<i>Azaola, termino de</i>	BUA 990/1. Recibos 18b
1813	<i>Azaola, termino de</i>	BFA. Bust 567/7 2
1843	<i>Azavala, landa de</i>	BUA 1289/2. Montazgos 108
1854	<i>Azabal, termino de</i>	BUA 1289/8. Arboles infruct.
1855	<i>Azabaleta, termino de</i>	BUA 1289. Montazgos
1855	<i>Asaola, fuente de</i>	BUA 1289/9. Leñas (1855)
1857	<i>Asaola, termino de</i>	BUA 39/3. Enajen. y conc.
1862	<i>Azaola-aresti, termino de</i>	BUA 1289/17. Leñas (1862)
1862	<i>Azaola-barrena, termino de</i>	BUA 1289/17. Leñas (1862)
1863	<i>Azaola, monte</i>	BUA 1289/18. Leñas (1863)
1870	<i>Asaola, bosque de</i>	BUA 38. Leña
1879	<i>Azaola</i>	BUA 38/1. Leña 2b

Azatarro (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: XIX. mende erdi aldekoa da, lehenengoz jaso den herri etimologiaz sortu-tako 'torre' osagaidun aldaera. Ahoz, silaba batean laburturiko aldaera ere jaso da:

Azatarro > Asatorre > Astorre

Berdin gertatzen da Azatarro txikerrarekin:

Azatarrotxu > Asatorretzu

Asatarrotzu > Astorretzu

Oharrak: **Landabasoko errekan, Azatarro** izeneko parajea. 1593koa da aurkitu den bere erreferentzia zaharrena baserri gisa⁸¹⁵. 1682tik aurrera, "*Azatarro la mayor*" bezala azaltzen da; XVIII. mendearen hasieran, "*Azatarro de Arguina*" legez eta, berari lotua, **Azatarro errota** bat ere aipatzen da: "*Casería de Azatarro y su molino y ttxeria*"⁸¹⁶. 1644an beste errota baten aipamena dago paraje honetan, **Agirreko errotarena**:

*"Venta de dos pedazos de tierras, la una labrada en Acatarro, linda por la cavecera con el camino real y por la ondonada el arroyo que vaxa desde el molino de Aguirre para Vermeio"*⁸¹⁷.

Baliteke bi errotak bat bera izatea. "*Ttxeria*"-ri dagokionez, *Azatarrotik* gertu, mende-baldera, **Telleria** izeneko lekua dago. XIX. mendean dokumentatua dago antzinagotik le-torkeen hango teilagintza:

*"Eugenio de Madariaga solicita el terreno baldio de los herederos de Aranguren en el termino de las Tejeras, contiguo a otras fabricas de tejas, para construir una."*⁸¹⁸

Ahozkoa:	"Asatárro"	164
	"Astárro"	164
	"Astorre"	012, 164

Idatzizkoa:

1593	<i>Azatarro, cas.</i>	BUA 910. Escrituras de censos
1644	<i>Açatarro, cassa</i>	BUA 910. Escrituras de censos
1645	<i>Azatarro, cassa de</i>	BFA Bust 201/5

815 BUA. 910. Escrituras de censos.

816 1729. BFA. K. 3103/2; 1.

817 BFA. Bust 200/314; 180-180b.

818 1846. BUA. 39/1. Enajen. y conc.; 73.

1645	Açatarro, cas.	BFA. Bust 201/5
1682	Azatarro la mayor, cas.	BFA. K. 377/8 85,85b
1682	Azatarro la mayor, cas.	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	Azatarro de Arguina, cas.	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	Azatarro de Arguina, cas.	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	Azatarro de Arguina, cas.	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	Azatarro, cas.	BFA. Fg. 386b-387
1704	Azatarro el mayor, cas.	BUA AL. 1680-1710 345-348
1729	Azatarro, caseria de	BFA. K.3174/6-3103/2 185b
1729	Azatarro, caseria de	BFA. K.3103/2; 1
1740	Azatarro la mayor, casa y caseria de	BFA. K.377/008; 85
1744	Azatarro, cas.	BEHA A-62/44-03
1745-46	Azatarro, cas.	BFA. Fg.
1751	Azatarro, cas.	BEHA A-73/1-34
1753	Azatarro, casa y caseria de	BEHA A-74/2-1o5
1768	Azatarro, casa y caseria de	BFA. Bust 553/3 71
1775-1831	Azattarro, casa principal de	BUA 915. Hipotecas. 1775 21
1779	Azatarros, cas.	BFA. Bust 195/3 212
1786	Azatarro, cas.	BUA 949/7. Caminos, puentes. 64
1795	Azatarro, cas.	BEHA A-62/44-3
1796	Azatarro, cas.	BFA. Fg.; 315 eta hurr.
1801	Azatarro, caseria de	BEHA A-73/3-35
1805	Azatarro maior, caseria de	BFA. K . 70/24; 8
1809	Azatarro, cas.	BUA 1561. Cuentas 60b-61
1846	Asetorre maior, caseria de	BEHA A-758/2-53-0
1847-1874	Azatarro, cas.	BUA 5
1857	Azatorre, cas.	BUA Padron 1851(3) 99
1859	Azatorre, cas.	BUA 5. N. Nomencl.
1860	Azatorre, cas.	BUA 5. Rotul. de calles
1881	Asatorre, cas.	BUA 929
1897-98	Azatorre, cas.	BUA 10. Nomencl.1897-98
1922	Asatorre, cas.	BFA. E. KZ. C/2
1938	Asatorre, cas.	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	Azatorre, cas.	BUA 1240/10. Trigos 30
1962	Azatarro, Azatorre, caseria titulada	GJE fk:3794 L45;27

Azatarro (errotia)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Ik Arane auzoko **Azatarro** baserria.

Oharrak: Landabasoko **errek**an egon zelako ustea dago. XVIII. mendean agertzen den errota hau **Azatarro** baserriarena delakoan azaltzen da: “Caseria de Azatarro y su molino y ttexeria”⁸¹⁹. Lehenago, 1644an, beste errota baten aipamena dago paraje honetan, **Agirreko errotarena**:

“Venta de dos pedazos de tierras, la una labrada en Acatarro, linda por la cavecera con el camino real y por la ondonada el arroyo que vaxa desde el molino de Aguirre para Vermeio”⁸²⁰

Baliteke errota biak bat izatea. Gaur egun, ez dago errota hauen aztarnarik.

Idatzizkoa:

1701	Azatarro de Arguina, molino	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	Azatarro de Arguina, molino	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1729	Azatarro, molino y texeria de	BFA. K. 3103/2 1, 20b

819 1729. BFA. K. 3103/2; 1, 20b.

820 BFA. Bust 200/314; 180-180b.

Azatarro (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Azatarro** baserria.

Oharrak: **Arane** auzoko paraje hau **Landabasoko erreka** ondoan dago. **Azatarro**, **Etxeerre** eta **Azatarrotxu** izeneko baserriak dira toki honetako baserri historikoak. Agiri zaharretan bi erroten izenak ere azaltzen dira paraje honi lotuak: **Azatarro errota**, “*Caseria de Azatarro y su molino y ttexeria*”⁸²¹ eta **Agirrekoa**,

“*Venta de dos pedazos de tierras, la una labrada en Acatarro, linda por la cavecera con el camino real y por la ondonada el arroyo que vaxa desde el molino de Aguirre para Vermeio*”⁸²². (Ik. **Azatarro** baserria).

Paraje honen izena, Azatarro, **Elortza** izenarekin loturik ere azaltzen da, 1644an bezala:

“*Tierras bazias que entre ellas y por medio esta el camino real de Acatarro y Elorca. La otra tierra que es bardal, en Elorza, linda por cavecera con tierras (...) del termino de Miraflores*”⁸²³

Azatarroko ibar honetako goialdean, **Landabasoko erreka** jaisten diren bi urek elkartzen diren gunean, **Pedrualden**, **Telleria** izeneko parajea dago. Goian aipatutako “*ttexeria*”-ren kokagunea, segur aski. (Ik. **Telleria**)

Idatzizkoa:

1593	<i>Açatarro, termino de</i>	<i>BUA 910. Escrituras de 5b</i>
1594	<i>Açatarro, termino de</i>	<i>BEHA A-62/44-2 241-242</i>
1597-9	<i>Acatarro, mancanal en</i>	<i>BFA. K. 754/19 7</i>
1644	<i>Elorca, Elorza, termino de</i>	<i>BFA. Bust 200/314 180-180b</i>
1644	<i>Acatarro elorça, termino de</i>	<i>BFA. Bust 200/290 112</i>
1644	<i>Acatarro, termino de</i>	<i>BFA. Bust 200/314 180-180b</i>
1645	<i>Elorca Acatarro, termino de</i>	<i>BFA. Bust 201/17 31</i>
1645	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BFA. Bust 201/17 31</i>
1646	<i>Acattarro, termino de</i>	<i>BFA. Bust 201/125 9b</i>
1646	<i>Acatarro Elorca, termino de</i>	<i>BFA. Bust 201/184 150b</i>
1653	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BEHA A-61/10-3 70</i>
1663	<i>Elorca, termino de</i>	<i>BFA. K. 413/13 29</i>
1698	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 40</i>
1701	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 253b</i>
1701	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BUA 922. Extracc. de cast. 144</i>
1760	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BEHA A-73/1-102</i>
1775-1831	<i>Elorza, termino de</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 44b</i>
1786	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BEHA A-73/1-53</i>
1793	<i>Azatarro, termino de</i>	<i>BFA. Bust 100/55 23</i>
1831	<i>Asetorre, termino de</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 140b</i>
1894	<i>Pachote o Asatorre, term. de</i>	<i>BAHPN.BL 7549 608b</i>
1944	<i>Azatarro, punto de</i>	<i>GJE fk:1094 L15;103</i>

Azatarroburu (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Azatarro** baserria.**Oharrak:** **Azatarro** baserriaren goialdea.

821 1729. BFA. K. 3103/2; 1, 20b.

822 1644. BFA. Bust 200/314; 180-180b.

823 1644. BFA. Bust 200/314; 180-180b.

Ahozkoa: “*Astorregáne*” 004
 “*Astorrebúru*” 004

Azatarrotxu (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Azatarro** baserria.

Oharrak: **Landabasoko erreka** ondoan kokatuta eta XVII. mende amaieran dokumentatuta. Baserri hau Uriartezurbituaga jauntxo familiaren loturazko jabetzakoa izan zen. 1766 inguruan bere jatorrizko ezarlekutik aldatu egin zuen baserri hau bere jabeak. Dirudenez, lehenago mendebalderago zegoen kokatuta eta bidetik ere urrutiago:

“[duela 30 urte] *D. Juaquin de Uriarte, apeando la casa propia titulada Azatarrochu que existía a la parte del poniente de la heredad del articulante, trasladó a la del oriente construyendo de nueva planta en el confin del camino real del norte*”⁸²⁴

Ahozkoa: “*Asatórretzu*” 008, 164
 “*Astórretzu*” 164
 “*Astárrotzu*” 017

Idatzizkoa:

1682	<i>Azatarro la menor, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Azatarro, cas. de</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Azatarro, cas. de</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Azatarro, cas. de</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325
1704	<i>Azatarro, cas. de</i>	BUA AL. 1680-1710 345-348b
1704	<i>Azatarro menor, cas.</i>	BFA. Fg. 386b-387
1745-46	<i>Hazatarrochu, cas.</i>	BFA. Fg.
1753	<i>Azatarrochu, caseria de</i>	BFA. K. 216/1 29b
1760	<i>Azatarrochu, casa de</i>	BEHA A-73/1-102
1796	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BFA. Bust 574/3 132
1796	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BFA. Fg. 315 eta hurr.
1804	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BEHA A-700/10-2
1820	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BFA. Bust 288/47
1836	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BFA. Bust 495/84
1847-1874	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BUA 5
1852	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BUA 39/3. Enajen. y conc.
1854	<i>Asatorrechu, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Asatorrechu, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 99
1859	<i>Acetorrechu, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Azatarrochu, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1881	<i>Asatorrechu, cas.</i>	BUA 929
1897-98	<i>Azatorrechu, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910-1923	<i>Asatorrechu, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rust.
1922	<i>Asatorrechu, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Asatorrechu, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Asatorrechu, cas.</i>	BUA 1240/10. Trigos 30
1951	<i>Azatorrechu, cas.</i>	GJE fk:2343 L30;169

Azatarrotxu (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Azatarro** baserria.

Oharrak: Azatarrotxu paraje legez ere azaltzen da, sarritan kaletarren solo, mahasti eta abarren kokaleku dela adierazteko:

*“Manuel Goienechea y Eufemia de Mezeta: unas viñas y heredades en el termino de Azatarrochu”*⁸²⁵

*“Ventura Jauregui: heredad en el termino de Azotarrochu”*⁸²⁶

*“J. Bta. de Zulueta compra a Manuel de Renteria y Mª Ant^a de Abaroa varias fincas. Una está reducida a viña en el termino de Azatorrechu”*⁸²⁷

1791ean, auzo gisa ere agertzen da: *“extramuros, en el barrio de azaparrochu...”*⁸²⁸

Ahozkoa: **“Asatórretzu”** 008

Idatzizkoa:

1628-1797	<i>Azatarrochu, termino de</i>	<i>BUA 1150/1. Culto y Clero</i>	<i>325</i>
1791	<i>Azaparrochu, barrio de</i>	<i>BFA. K. 3163/6</i>	<i>12b</i>
1800	<i>Azatarrochu, termino de</i>	<i>BFA. Bust 323/11</i>	<i>9b</i>
1806	<i>Azotarrochu, termino de</i>	<i>BFA. Bust 243/3</i>	<i>55</i>
1862	<i>Azatorrechu, termino de</i>	<i>BUA 93/7. Enajen. y conces.</i>	
1922	<i>Asatorrechu, heredad</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>	

Azkonarsolo

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Gorostadi** baserriari lotutako saila.

Idatzizkoa:

1910	<i>Asconar-solo, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Asconar-solo, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Banderazpi (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (C-2)

Oharrak: Ez dago toki honi buruzko ahozko berririk eta **Talaiape** baserri ondoan kokatu da, baserri honek Banderazpi izena hartu izan du zenbaitetan eta.

Idatzizkoa:

1836	<i>Banderaspi, termino</i>	<i>BUA 1625. Conc. de terrenos</i>	<i>11b</i>
------	----------------------------	------------------------------------	------------

Basogalant (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Albarezene** baserriak dauden ingurua. Baserri hauetako lehena Basogalant izenarekin agertzen da bere aipamen zaharretan.

Galdizko basoetako zenbait arloren kokalekua da. Haritzak eta gurbitzak hazten ziren alde honetan agiriek azaltzen dutenetik:

*“Razón de arboles que el ayuntamiento vende a remate: Baso Galan, Arech oquer, monte Ureta, arriba de Baso Galan,(...)”*⁸²⁹;

825 1628-1797. BUA. 1150/1. Culto y Clero; 325.

826 1806. BFA. Bust. 243/003; 55.

827 1862. BUA. 93/7. Enajen. y conces.

828 BFA. K. 3163/6; 12b.

829 1843. BUA. 1312/10. Acreeedores.

“Razon de lotes de leñas de madroño y ramaje de robles: en la cabecera de Basogalant...” 830

Idatzizkoa:

1843	<i>Baso Galan, termino de</i>	BUA	1312/10. Acreedores
1845	<i>Baso Galan, termino de</i>	BUA	1289/2. Montazgos 176-176b
1846	<i>Basogalant, termino de</i>	BUA	1289/2. Montazgos 202-202b
1848	<i>Baso-galant, termino de</i>	BUA	1289. Leñas (1848)
1849	<i>Vaso galan, término</i>	BUA	1289/2. Montazgos 224-225
1850	<i>Baso Galant, termino de</i>	BUA	1492. Comunicaciones
1855	<i>Baso-galant, monte</i>	BUA	1289/9. Leñas (1855)

Basoillun (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Galdizen**.

“Montazgo de leña desde la punta de Machachaco hasta el monte de Basailun que es en el termino de Galdiz” 831

Paraje honek **Albarezene** baseritik gertu behar egon zuen: “pegante al ballado de Felipe Albaréz” 832. Honekin batera, beste leku-izen bat ere agertzen da, **Basoillunpe**, bere ize-nak adierazten duen moduan, aurrekoaren azpian zegokeena.

Idatzizkoa:

1675	<i>Basayluna, monte</i>	BFA. K.	3583/1 194-198
1680	<i>Basailun, monte</i>	BFA. K.	3583/1 194-198
1878	<i>Baso-illumpe</i>	BUA	38/1. Leña 2b
1884-85	<i>Yllumpe, termino de</i>	BUA	36/2. Leña
1886-1887	<i>Baso-illumpe, termino de</i>	BUA	36/1. Leña 2b

Beitegi (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: ‘Be(h)i’ + -tegi. Leku-izeneko -g-, bokal artean, galdu egin da. Ondoan gelditu diren bokalek bat egin dute (-ei- > -i-), eta atzizkia murriztuta gelditu da: -tegi > -ti. Atzizkiaren aurreko bokal itxiak herskariaren bustidura eragin du.

Beitegi > Beiti > Beitz

Oharrak: XVIII. mendearen amaieran, Frc^o Xabier Aranguren Urrutia jauntxoaren jabetzakoa izan zen Beitegi baserria, **Trakeko errota** bezala. Auzoko baserri zaharrenetari-koa da eta XIX. mendera arte auzo honetako auzoko azken etxea (mendebaldekoa) izan zen, hiritik urrutien aurkitzen zena. **Arane** auzoan, hortaz, garai haietan, Beitegitik mendebalderantz basoa zen gutzia; **Santa Kruz** ermitaz gain beste eraikuntzarik ez zen izango alde honetan.

XVII. mendetik dokumentatua dago Beitegi baserriarekin lotutako teilagintza:

“1681. Gasto de 3 dias con los arrieros que pasaron el ladrillo de la casa de Beitegui a la dha yglesia” 833

XIX. mende hasieran, bere ondasunen artean zegokeen segur aski **Telleria** parajeko lurraldea (Ik. Arane auzoko **Telleria**).

830 1846. BUA. 1289/2. Montazgos; 202-202b.

831 BFA. K. 3583/1.

832 1878. BUA. 38/1. Leña; 2b.

833 BEHA A-78/7-1; 19b.

Ahozkoa: “*Béitzi*” 003, 021
 “*Béitxi*” 164

Idatzizkoa:

1656	<i>Beitegui, casería de</i>	BEHA A-76/1-23
1681	<i>Beitegui, casa de</i>	BEHA A-78/7-1 19b
1682	<i>Beitegui, cas.</i>	BFA. K. 377/8 85,85b
1682	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 31b-34b
1701	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 235b-237
1702	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 275-281b
1703	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
1704	<i>Beitegui, cas.</i>	BFA. Fg. 386b-387
1704	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 345-348b
1740	<i>Beitegui, casa y caseria de</i>	BFA. K. 377/8 85b
1745-46	<i>Veitegui, cas.</i>	BFA. Fg.
1775-1831	<i>Beitegui, caseria de</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 3b
1779	<i>Beitegui, Veitegui, cas.</i>	BFA. Bust 195/3 194b,
1796	<i>Beitegui, cas.</i>	BFA. Fg. 315 eta hurr.
1798	<i>Beitegui thelleria, cas. de</i>	VEKA S.V. L1657/6 3-20b
1798	<i>Beittia, Veittia, cas.</i>	VEKA S.V. L1657/6 3-73
1811	<i>Beitegui, cas.</i>	BFA. K. 222/9 27
1847-1874	<i>Beiti, cas.</i>	BUA 5
1857	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 98
1859	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Beytegui, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1862-1887	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA 1289. Venta de montes 75
1897-98	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1901	<i>Beitegui, cas.</i>	BAHP.N.BL 8570 630
1922	<i>Beiti, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Beichi, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938-39	<i>Beichi, cas.</i>	BUA 1240/10. Trigos 30b
1810	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos
1816	<i>Beitegui, cas.</i>	BUA 1325/1. Casas extram.
1933	<i>Beistegui, cas.</i>	GJE fk:1297 L18;98

Beitegiburu (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Beitegi** baserria.

Oharrak: **Beitegi** baserriaren goitik, bere ipar-mendebalean. XIX. mendean udal kontzesio bidez baserri berriak eraiki ziren paraje honetan eta euretariko bat, **Marinone**, aipatzean, *Beitegiburu* leku-izena azaltzen da:

“*Doc. relativa a la venta de montes y desamortizacion. Nota de personas que deven pagar el redito del canon: Mariano de Anesagasti en Beiteguivuru*”⁸³⁴

Gaur, *Beitegiburu*, izen honetako baserriaren goialdea da, bere iparraldetik.

Idatzizkoa:

1869	<i>Beiteguivuru, cas. en</i>	BUA 1289/1. Venta de montes o.s.
1910	<i>Beitu-buru, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas

834 1869. BUA. 1289/1. Venta de montes. os.

Bekoetxe baserria, 1979.

Bekoetxe (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-2/3)

Oharrak: Matxitxakon. Bekoetxe izenarekin aurkitu diren erreferentziak oso berandukoak dira, XX. mendearen hasierakoak, Constantino Cander madrildarraren jabetzakoa izan zen urteetakoak (1910-23). Urte hauetan jabe honetxenak ziren **Erdikoetxe** eta **Grandene** (*Matxitxako* aldekoa) baserriak ere. Hala ere, XIX. mendeko erreferentziak *Etxebarri* izeneko beste baserri bat aipatzen dute inguru honetan eta *Bekoetxe* izan daiteke, ez da gauza segurua baina, kontuan izan behar baita, idatziz ez, baina bai ahoz dokumentatu den **Goikoetxe** izeneko baserri bat (*Grandene* ondoan), eta **Filomena** izeneko beste bat ere, izan zirela inguru honetan.

Bekoetxe izeneko etxe hau, seguruenik eraiki zenean, farolarien eskola izanikoa da.

Ahozkoa: “*Bekoetzé*” 024

Idatzizkoa:

1859	<i>Echevarri, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Echevarri, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1861	<i>Echevarri, cas.</i>	<i>BUA 888/26. Incendio</i>
1897-98	<i>Echebarri, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1910-1923	<i>Becoche, cas.</i>	<i>BUA 866;1435;404. Riqu.</i>
1922	<i>Becoche, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Becoche, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1944	<i>Becoche, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4; 353/3,4,5</i>
1951	<i>Becochea, cas.</i>	<i>GJE fk: 2248 L29;149</i>
1967	<i>Becochea, cas.</i>	<i>GJE fk: 4939 L55;189</i>

Berjele (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ik. Hiriguneko **Berjelarte**.

Oharrak: Gible baserri ondoan, bere hegoaldetik. Idatzizko iturrietan *Berdela* azaltzen den arren, leku-izen honen jatorria bestelakoa da. Ezaguna da aspaldiko garaietan, XVI.-

Bidekoetxe (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (C-2)

Oharrak: XIX. mendearen lehen zatian Basilio Muruagak eraikia **Talaiaren** azpialdean, hortik *Basilione* izenaz ere ezaguna izatea etxe hau.

Ahozkoa:	“Andikoetzéa”	023
	“Basíliane”	021
	“Brasilione”	015

Idatzizkoa:

1835	<i>Muruaga, casa nueva titulada</i>	BUA 915. Hipotecas. 1775 158
1851	<i>Basilio Muruaga, casa de</i>	BUA 1289
1854	<i>Videcoa, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Bidecoa, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 99b
1859	<i>Bidecoa Basilio, cas.</i>	BUA 5. Nuevo Nomenclator
1860	<i>Bidecoeche, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1860	<i>Videcua, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1861	<i>Videcoa, caseria de</i>	BUA 888/26. Incendio 10
1862-1887	<i>Basilio Muruaga, caseria de</i>	BUA 1289. Venta de montes 66
1869	<i>Cavo, cas. en</i>	BUA 1289
1881	<i>Vidacoa, cas.</i>	BUA 929
1886	<i>Videcoechea, casa de</i>	BUA 38/1. Leña 1
1894	<i>Bidecoa, cas.</i>	BAHP.N.BL 7549 929b
1897-98	<i>Bidecoeche, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910-1923	<i>Videcoechea, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu.
1922	<i>Videcoechea, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Bidecoechea, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1948	<i>Bidecoa ó Bidecoechea, cas.</i>	GJE fk:1849 L23;110
1967	<i>Bidecoeche, cas.</i>	GJE fk:4846 L54;232

Boletara bidea (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-4)

Ohar ling.: Ik. Kostaldeko **Arriboleta**.Oharrak: **Gibele** baserriaren ekialdean, kostalde gainean, **Erroia** edo **Txankille** izeneko haitzaren goialdean.

Ahozkoa:	“Bòlatabídie”	014
----------	----------------------	-----

Dendaribaso

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Ahozko aldaeretako batek *-i* bokal itxiaren osteko epentesia erakusten du hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek ondoan izan duen bokala itxiarazi du:Dendariane > Dendarizane > *Dendarizene*Oharrak: **Beitegi** baserriaren iparraldean.

Ahozkoa:	“Dendarizené”	025
	“Dendaribáso”	006

Idatzizkoa:

1944	<i>Dendaribaso, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Dendaribaso, monte llamado</i>	GJE fk:1094 L15;103
1977	<i>Dendaribaso, monte</i>	GJE fk:8735 L89;245

Erdikoetxe (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-2)

Oharrak: XIX. mendean Antonio Olanok eraikia **Matxitxako** parajea.Ahozkoa: **“Erdikoétze”** 021

Idatzizkoa:

1854	<i>Erdicoechea, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 98</i>
1859	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1897-98	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1900	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8361 992b</i>
1910-1923	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BUA 866;1435;404. Riqu. rust.</i>
1922	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Erdicoeche, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>

Erle (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Kurtzezarre** mendiaren ekialdeko muturra da. Mendia itsasora amiltzen hasten den uneari deitzen zaio honela. **Gibele** baserriaren eta **Erleko punta** edo sastar-lekua egon zen tokiaren arteko parajea da. Sastarren errausketa planta dagoen inguruari, *Erleko planta* esaten zaio.

Bere goialdean, **Altamiratik Santa Kruzerako** bideak mendebalerako norabidea hartzen duen unean, harrizko gurutze bat dago inskripzio honekin: “*E puso el año 1831(??)-10?*”

Ahozkoa: **“Erlé”** 018**“Erleko plánta”** 015

Idatzizkoa:

1910	<i>Erle, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Erle, argomal</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1943	<i>Erleko planta, heredades</i>	<i>GJE fk: 1671 L23;83</i>

Erletxe (etxea)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Iturrieta** baserriaren goialdean egon zen, **Matxitxakobidearen** ondoan.Ahozkoa: **“Erlétze”** 023, 028**Errafaelbaso**

Kokapena: Ezezaguna. Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Galdizen**, baina zehatz kokatu gabe. Erreferentziek ez dute argi gehiegirik ematen:

“*Lote 4 de Galdiz. Al W de Rafaelbaso para el camino de Azaola*”⁸⁴¹;

“*Lote de leña en Galdiz. Rafael-vaso, para el faro*”⁸⁴²

841 1870. BUA. 38. Leña.

842 1874. BUA. 38. Leña.

Ematen du gasaren instalazioaren behealdetik izango zela bere kokalekua.

Idatzizkoa:

1855	<i>Rafael-baso, monte</i>	BUA 1289. Leñas (1855)
1863	<i>Rafaelbaso, monte</i>	BUA 1289/18. Leñas (1863)
1870	<i>Rafaelbaso, bosque</i>	BUA 38. Leña
1874	<i>Rafael-vaso, monte</i>	BUA 38. Leña

Errekarte (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Galdizerrekan**, **Madari** baserriaren iparraldean.

Ahozkoa: **“Errekártie”** 018

Idatzizkoa:

1944	<i>Errecate, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
------	--------------------------	---------------------------

Errekarte (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Patxotene** eta **Azatarrotxu** baserrien artean, bidearen behetik.

Ahozkoa: **“Errékartie”** 009

Errepollubaso

Kokapena: Zehaztu gabe

Idatzizkoa:

1862-1887	<i>Repollu vaso</i>	BUA 1289. Venta de montes 57b
-----------	---------------------	-------------------------------

Etxabarria (Arotza) (baserria)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: 1703ko zerrenda baten azaltzen da etxe hau. Hona hemen zerrendaren ordena (atal honetan Almikako elizatekoetatik kanpokoak dira agertzen direnak, hau da, gaurko Agirre eta Arane auzoetakoak):

“Las caserías de esta villa Aguirre la de Anesagasti, Pedurua, Aguirre de Ugarte, Aguirre de Zurvituaga, Aguirre barrena, Luzarraga, Beitegui, Echabarria de Aroça, Yturrondo, Flores, Arana, Altamira, Guibela, Azatarro de Argina, Azatarro de Escoiquiz, Azatarro de Zurvituaga, Ygartua, Rotazarra” ⁸⁴³

Idatzizkoa:

1703	<i>Echabarria de Aroça, cas.</i>	BUA AL. 1680-1710 320-325b
------	----------------------------------	----------------------------

Etxebarri (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: 1894ean Pablo Oruek eraikia. Kiroldegiko bidea Bakiokoarekin gurutzatzen den tokian dago. Gaur egun Eleizalde Ikastolaren eraikinetariko da eta eraberrituta dago.

843 1703. BUA. AL. 1680-1710; 320-325b.

Ahozkoa: “**Etzebarri**”

009

Idatzizkoa:

1897-98	<i>Orube-echebarri, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1904	<i>Oruena, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8576 815b</i>
1910-1923	<i>Vista Alegre, cas.</i>	<i>BUA 866;1435;404. Riqu.</i>
1927	<i>Buenavista, cas.</i>	<i>GJE fk:6491bis L71;196</i>
1934	<i>Buenavista, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/76</i>
1938	<i>Echebarri, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>

Etixerre (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: ‘Etxe’ + ‘erre’ > *Etixerre*. 1777tik aurrera, *Etixerre izena* jaso izan da, or-dura arte jaso izan den izenari gainez eginda: ‘bide’ + ‘kurtze’ > *Bidakurtze* (Ik. San Andres auzoko **Bidetxe**).

Oharra: Eskoikiz jauntxo familiaren loturazko jabetzakoa izan zen eta XVIII. mendean Nardiz familiara igaro zen ahaidetasun bidez:

“*Vidacurze Azatarrochu. Martin Ant^o de Nardiz y Escoiquiz, hijo de Juan de Escoiquiz y Maiora de Busturia*”⁸⁴⁴

1777ko agirian *Etixerre* izen berriaren arrazoia ematen da: “*casa de Vidacurce que despues que fue incendiada se nombra bulgarmente Eche erre*”⁸⁴⁵.

Ahozkoa: “**Etzerre**”

007, 164

Idatzizkoa:

1701	<i>Azatarro de Escoiquiz, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 235b-237</i>
1702	<i>Azatarro de Escoiquiz, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Azatarro de Escoiquiz, cas</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 320-325b</i>
1704	<i>Vida Curçio Azatarrochu, cas</i>	<i>BFA. Fg. 386b-387</i>
1729	<i>Vidacurze Azatarrochu, cas.</i>	<i>BFA. K. 3174/6 185b</i>
1738	<i>Vidacruze, cas.</i>	<i>BFA. K. 581/25 34b</i>
1738	<i>Vidacruze, cas.</i>	<i>BFA. K. 581/25 185b</i>
1745-46	<i>Vidacuruje, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1777	<i>Eche erre, Vidacurce, casa de</i>	<i>BFA. Bust 209/26 77, 81, 83</i>
1791	<i>Echeerrea, casa caseria</i>	<i>BFA. K. 3163/6 81b</i>
1791	<i>Bidacruze, casa y caseria de</i>	<i>BFA. K. 3163/6 105</i>
1791	<i>Eche erre, casa caseria denom.</i>	<i>BFA. K. 3163/6 12b</i>
1792	<i>Eche erre, cas.</i>	<i>BFA. K. 3163/6</i>
1793	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BFA. K. 3163/6 12b</i>
1796	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BFA. Bust 574/3 3</i>
1796	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 315 eta hurr.</i>
1799	<i>Echeerra, cas.</i>	<i>BFA. Bust 85/5</i>
1823	<i>Echerrea, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1824	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BFA. Bust 284/5 1b</i>
1836	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BFA. Bust 495/84</i>
1840	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BEHA A-77/3-26-VI</i>
1847-1874	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1854	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 97b</i>
1859	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1892	<i>Eche erre, cas.</i>	<i>BUA 984. Fincas rust.1892</i>

844 BFA.. K. 3174/6; 185b.

845 BFA. Bust. 209/26; 81, 83.

1895	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7551 1235</i>
1897-98	<i>Eche-erre, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1922	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1938-39	<i>Echerre, cas.</i>	<i>BUA 1240/10. Trigos 30</i>
1945	<i>Echerre, cas.</i>	<i>GJE fk:83 L2;102</i>

Fagoalde (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Ohar ling.: Ahoz, hitz hasierako /p/ fonema, /f/ jaso da: Pagu > *Fagu*.Oharrak: **Galdizerrekara** jotzen duten bi uren bitartea.

Ahozkoa:	<i>“Fagú”</i>	018
	<i>“Faguálde”</i>	020
	<i>“Fagó”</i>	164
	<i>“Gorostadi àtzeko trokié”</i>	164

Idatzizkoa:

1910	<i>Pagoalde, monte</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
------	------------------------	---------------------------------

Filomena (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (C-2)

Oharrak: **Matxitxako** aldean egon zelako ustea dago. 1856 inguruan eraiki zen etxea, 1860an sutea jasan zuen, eta harrez gero, ez da bere berririk aurkitu.

Idatzizkoa:

1854	<i>Filomena, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1856	<i>Filomena, casa llamada</i>	<i>BFA. Bust 442/12 20</i>
1857	<i>Filomena, cas.</i>	<i>BUA 1851/3. Padron</i>
1857	<i>Filomena, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 98</i>
1859	<i>Filomena, cas.</i>	<i>BUA 5. Nuevo Nomenclator</i>
1860	<i>Filomena, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1861	<i>Filomena, caseria de</i>	<i>BUA 888/26. Incendio 12</i>

Flores (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: Baserri hau Busturiko jatorridun Uriartezurbituaga jauntxo familiaren loturazko jabetzakoa izan zen, **Kurtzieta**, **Agirre** eta **Azatarrotxu** baserriak bezala. Bera dagoen lekua XVII. mendean **Miraflores** deitzen zen eta hortik zetorkiokeen Flores izena.

Ahozkoa:	<i>“Flóres”</i>	013, 164
----------	-----------------	----------

Idatzizkoa:

1682	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 31b-34b</i>
1701	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 235b-237</i>
1702	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 320-325b</i>
1704	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 386b-387</i>
1745-46	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1796	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 315 eta hurr.</i>
1797	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA AL. 1786-1806 161b,</i>
1801	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. Bust 593/10 19b</i>

1820	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. Bust 288/47</i>
1836	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. Bust 495/84</i>
1846	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. Bust 682/014 11b</i>
1846	<i>Flores, caseria de</i>	<i>BEHA A-758/2-53-0</i>
1847-1874	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1852	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 39/3. Enajen. y conc.</i>
1854	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 100</i>
1859	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1875	<i>Flores, caseria de</i>	<i>BUA 244/7. Montazgos 17</i>
1876	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 39/25. Terren. embarg. 66</i>
1877	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 244/10. Argomeros 4</i>
1881	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 929</i>
1895	<i>Flores, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7551 1235b</i>
1897-98	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1901	<i>Flores, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8571 1476b</i>
1910-1923	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 866;1435;404. Riqu.</i>
1922	<i>Flores, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1927	<i>Flores, cas.</i>	<i>GJE fk:1987 L26;234</i>
1938	<i>Flores, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>

Floresburu (basoa)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Flores** baserriaren goialdean.

Ahozkoa: **“Floresburú”**

012

Idatzizkoa:

1896 *Floresburu, argomal*
1944 *Floresburu, heredad*

BAHP.N.BL 7553 1023b
BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Flores baserria, 1979.

Frantsesazpia (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (D-3)

Oharrak: **Landabasoko errekan, Landabaso** baserriaren parean kokatu da, alde bate-tik, baserri honi lotuta aurkezten dutelako agiriek, eta bestetik, **Agirre** auzoko **Kalene** baserriaren azpialdean, etxe hau XIX. mendean, Frantsesena izenez agertzen delako. “*Francesena*”, “*Francicena*”⁸⁴⁶.

Idatzizkoa:

1910	<i>Frances-aspia, heredad</i>	BUA 866. <i>Fincas rústicas</i>
1910	<i>Francesaspia, monte bajo</i>	BUA 1032. <i>Fincas rústicas</i>

Galdiz (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (C-3/D-2/D-3)

Oharrak: **Kurtzarreko** menditik **Matxixako muturreraino** luzatzen da. Iturriak eta georago Labayruk azaltzen dutenez Matxixako mendiari antzina ematen zitzaion izena da⁸⁴⁷.

1.300ean, Bilboko fundazio agirian, Ollargan mendiaz aritzean, Galdizkoaren aipamena egiten da, Jaunaren jabetzakoa eta, hortaz, prebostearen zaintzapekoa zela adieraziz:

*“ et el mio monte de Ollargan que guarde el mio Preboste de este lugar, así como le guarda el mio Preboste de Bermeo el monte de Galdiz ”*⁸⁴⁸

Hala ere, dirudienez, Bermeok berea zela frogatu omen zuen Lope Diaz Harokoaren aurrean 1282ko urriaren 7an⁸⁴⁹.

Bermeok historian zehar izan duen baliabide ekonomiko emankorrenetarikoa izan da eremu hau. Bertako basoek burdinoletarako ikatza egiteko egurra ematen zuten:

*“4000 cargas de carbon del monte Galdiz ”*⁸⁵⁰

*“(…) reconozet el monte de Galdiz si estaba zedo para convertir en carbon ”*⁸⁵¹

*“Dar lumbre a una porzion de leña del monte de galdiz porque dho fuego no saliese del territorio vendido a los ferrones ”*⁸⁵²

Behin baino gehiagotan hipotekatua ere izan zen mendi hau, herriak izan zituen jurisdikziozko auziak ordaintzeko edota, beste kasu batean bezala, udaletxe berria eraikitzeko:

*“Por necesidad de dineros para acudir al pleitto sobre jurisdiccion en la Real Chancilleria de Valladolid. Hipoteca de propios, rentas y montes concejiles: Galdis, Ureta y Aranbalça ”*⁸⁵³

*“Hipoteca de bienes y propios municipales para la construccion del ayuntamiento: montes de Galdiz que estan a la orilla del mar(…) ”*⁸⁵⁴

Portuko moilak eta beste eraikin batzuk konpontzeko zura ateratzen zen Galdizko basoetatik:

*“Decreto para que se repare la escala del vocal y la pared de la ermita de Santa Clara del Puerto Menor. Se da licencia para 30 pies de robles en el termino y monte de Galdiz ”*⁸⁵⁵

846 1857. BUA. Padron 1851(3); 101b. 1878. BUA. 244/10. Argomeros; 5.

847 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 231. Labayru, Estanislao Jaime de (1895-1903), II, 2lib.; 268.

848 Labayru, Estanislao Jaime de (1895-1903), II, 2lib.; 268.

849 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 231.

850 1659. BFA. K. 3569/2; 1.

851 1690. BUA. AL. 1680-1710; 119.

852 1739. BUA. 1560. Libro de cuentas; 306.

853 1618. BUA. 1161/6. Cancel. de censos; 95-95b.

854 1731. BUA. 1161/6. Cancel. de censos; 60b.

855 1734. BUA. 1161/6. Cancel. de censos; 5.

Galdizko parajea XIX. mendera arte eremu gisa (populaziorik gabeko zentzuan) mantendu zen. Oihana izango zen nagusi bertan. Ezaguna da hango basoen, larren eta harrobien ustiaketa. Galdizko mintegi nagusi bat ere mantentzen zen, basoak berriztatu behar zirenerako. Eta arerioek Bizkaiko kostaldea mehatxatzen edo erasotzen zutenerako gotorlekuren bat edo beste ere bazegoen inguru honetan, zehatz ez dakigu non baina.

XIX. mendean hasi zen baserrien eraikuntza Galdizen: **Madari, Sartzailleku, Talaiape** (mendearen lehen zatian), **Gorostadi, Peruarezi, Bidekoetxe, Erdikoetxe, Grandene, Filomena** (mende erdian), **Muskerritxune, Bekoetxe** (apur bat geroxeago), **Albarezene, Iturrieta, Piezaetxe**, (mendearen bigarren zatian), **Juliane** eta **Eretxe** (XX. mendearen hasieran).

Hala ere, badago 1694ean udalari egindako baimen eskari bat baserria eraikitzeko, ez dakigularik gauzatu ote zen ala ez eraiketa hura:

“Pedimiento de Juan Antonio de Urça y Arteaga de licencia y permiso de fabricar y hedificar una cassa en el termino de Galdiz” ⁸⁵⁶

Galdizko mintegia:

Mintegiak, garai batean basoari ematen zitzaion garrantziaren adierazgarri dira. Udalak, bere eremuetan, urtero 300 haritz berri landatzeko betebeharra zeukan:

“(…) en cada año según tiene obligación la villa de plantar trescientos robles (...)” ⁸⁵⁷

Eta hori egin ahal izateko landareak garatuko ziren mintegiak mantendu beharra zegoen. XVIII. mendearen amaierara arte Bermeoko herriak bere udalaren bitartez lau mintegi mantentzen zituen: **Mañukoa, Aguriagakoa, Galdizkoa** eta **Zuluetaurukoa**.

Urtero, gizatalde bat hartzen zen basoetan zuhaitz landare txikiak bildu, garbitu, mintegira eraman eta hantxe birlandatzeko:

“Trabajos en los montes comunes, sacar plantios por si nacidos, volverlos a plantar en parajes determinados despues de limpiarlos y espinarlos y cabas hechas en ellos y en los viveros y montes comunes” ⁸⁵⁸

Kasu batzuetan, kanpotik ere ekartzen ziren landareak,

“Zinco mil chirpias que se trajeron de Zornoza para plantar en el vivero de Corta Ederra” ⁸⁵⁹

Horrela, basoetan zuhaitzak barriztatu behar zirenerako, landareak hortxe zeuden, aldatzeko prest,

“Cagigos y encinos puestos en la talaya y Landachua” ⁸⁶⁰

Mintegi hauek harrizko hormez zeuden inguratuta eta sarritan izaten zuten konpondu beharra,

“Composicion de las paredes del vivero de Galdiz. Operarios, Francisco de Anesagasti Guibeleco, Bautista de Asteinza Tribis” ⁸⁶¹

Azkenik, mintegia zaintzeko arduradun bat hartzen zen:

“Pago a Manuel de Ybinaga, vecino de Baquio por cuidar del vivero de Aguriaga” ⁸⁶²

Galdizko mintegia Albarezene baserrien goialdean zegoen kokatua eta hortxe dirau oraindik bizirik lekuaren izenak mintegiak berak ez badu irauten ere. Dokumentazioan bere aipamen ugari dago:

856 BUA. AL. 1680-1710; 154b.

857 1724. BUA. AL. 1711-1727; 139.

858 1797. BUA. 1136. Libr. y recibos; 43, 51.

859 1738. BUA. 1560. Libro de cuentas; 292.

860 1779. BUA. 842. Cuentas; 23b.

861 1772. BUA. 250/11. Cuentas; 33.

862 1778. BUA. 968/2. Libr. y recibos; 80.

“Martin de Anparan y Agustin de Thellaeche (...) an asistido en quatro dias y a puesto dho Asencio [Kortetakoa] los ciento y cinquenta plantios de robles en el termino de Galdiz y los doscientos cinquenta de su obligacion los ha plantado el la dha talaya de esta villa. (...)” ⁸⁶³

“Composicion de las paredes del viberio de Galdiz” ⁸⁶⁴

“Trabajos en los viberos de Galdiz, Maynua, Zuluetaburu” ⁸⁶⁵

“Importe de chirpia para los viveros de Mañua, Galdiz y Aguriaga” ⁸⁶⁶

“Sacar plantios por si nacidos, volverlos a plantar en parajes determinados despues de limpiarlos y espinarlos y cabas hechas en ellos y en los viberos y montes comunes” ⁸⁶⁷

Galdizko kantarak:

Galdizen harrobiak ere bazeuden, **Erleko puntatik Galdizko iturrietara** bitartean, gaurko errepidearen hegoaldean, **Gaztañadixueta** izeneko parajea.

Galdizko gotorlekuak:

Espainiako Historia Akademiak XIX. mendearen hasieran argitaratu zuen Diccionario Historico-Geografico del Pais Vascok, garai hartan, Bermeo aldean zeuden gotorlekuen berri ematen du:

“Para la defensa del puerto hay 3 fortines: el de la colina de S. Eufemia; el de la Atalaya; el de Basterra. Defienden el fondeadero otros 4 fortines: el del Tompon; el de Valdes; el de Machichaco; el de S. Josef (cerca del cabo)” ⁸⁶⁸

Ez da ezagutzen Galdizko gotorleku edo fortin hauen kokapena. Seguruena, kostaldetik gertu egongo ziren nolabaiteko kontrola emango zioten altitudetara batean jarrita. Gotorleku hauen jarduerak edo ekinak ugaria izango zen iraganen. 1800ean, adibidez,

“200 rreales inertidos con la jente que pasaron armados a los fortines de Machachaco en la ocasion o lançe que el ingles corsario quiso acer desembarco de su jente como en efecto se le impidio” ⁸⁶⁹

Talaiaren behealdean aurkitzen diren bateriek ez dute zer ikusirik antzinako gotorleku hauekin, ezta Talaiaren egon zen putzuaren ondoko kuartelak ere, 36ko gerra zibilean erakitakoak izan dira eta.

Azkenik, bai Diccionario Historico-Geografico del Pais Vascok eta bai Yradik aipatzen duten *Valdes*, seguruena, Galdiz litzateke⁸⁷⁰.

Ahozkoa: **“Galdís”** 023, 164

Idatzizkoa:

1300	<i>Galdiz, monte de</i>	<i>BIBL ItJR-II 231</i>
1300	<i>Galdiz, monte</i>	<i>BIBL Lbyr-II 268</i>
1618	<i>Galdiz, monte</i>	<i>BUA 1161/6. Cancel. de 95-95b</i>
1659	<i>Galdiz, monte</i>	<i>BFA. K. 3569/2 1</i>
1680	<i>Galdiz, monte</i>	<i>BFA. K. 3583/1 68</i>
1680	<i>Galdiz, monte</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 10</i>
1690	<i>Galdiz, monte</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 119</i>

863 1725. BUA AL. 1711-1727; 210-210b.

864 1772. BUA. 250/11. Cuentas; 33.

865 1777. BUA. 967/4. Libr. y recibos; 34.

866 1779. BUA. 842. Cuentas; 23b.

867 1797. BUA. 1136. Libr. y recibos; 49b.

868 Real Academia de la Historia (Espainiakoa) (1802).

869 BUA. 1136. Libr. y recibos. 40. Real Academia de la Historia (Espainiakoa) (1802).

870 Yradi, Juan Angel de (1844); 71.

1694	<i>Galdiz, montes de</i>	BUA AL. 1680-1710	154b
1694	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas	5b
1702	<i>Galdiz, monte</i>	BUA AL. 1680-1710	288
1702	<i>Galdiz, monte</i>	BFA. K. 3583/1	68
1703	<i>Galdiz, monte</i>	BUA 1560. Libro de cuentas	67
1725	<i>Galdiz, término de</i>	BUA AL. 1711-1727	208, 210-210b
1731	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1161/6. Cancel. de	60b
1731	<i>Galdiz, montes de</i>	BFA. K. 3583/1	58
1733-1845	<i>Galdiz, monte</i>	BUA 922. Libro visitas.	36
1734	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1161/6. Cancel. de	5
1739	<i>Galdiz, monte</i>	BUA 1560. Libro de cuentas	306
1758	<i>Galdiz, monte</i>	BFA. Bust 103/15	
1774	<i>Galdiz, monte</i>	BUA 2501/5. Datas	20
1774	<i>Galdiz, monte de</i>	BUA 250/13. Cargos y datas	27
1777	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 967/4. Libr. y recibos	34
1787	<i>Galdiz</i>	BUA 990/1. Recibos	18b
1790	<i>Galdiz, monte</i>	BUA 990/4. Recibos	16b
1797	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos	49b
1812	<i>Galdiz, varrio de</i>	BEHA 9-79/22-2	56b
1816	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1325/1. Casas extram.	
1828	<i>Galdiz, barrios de</i>	BEHA A-64/12-6	46b
1835	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1139. Serv. y sumin.	
1843	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos	14b
1843	<i>Galdiz</i>	BUA 1289/2. Montazgos	112-114
1844	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1289/2. Montazgos	157
1862-1887	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 1289. Venta de montes	66
1876	<i>Galdiz, término de</i>	BUA 39/25. Terren. embarg.	61
1893	<i>Galdices, término de</i>	BUA 984/3. Remate de	
1904	<i>Galdiz, aguas de</i>	BUA 1179/19	119b
1910	<i>Galdiz, argomal de</i>	BUA 1435. Fincas rústicas	
1910	<i>Galdiz, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas	
1910	<i>Galdiz, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas	
1923-24	<i>Galdiz, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas	
1938-40	<i>Galdiz, mtes. comunales de</i>	BUA 327. Sub. de pastos	
1944	<i>Galdiz, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5	

Galdizko mintegia

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-2)

Ahozkoa:	“Mintzirí”	020
	“Mintzí”	027
	“Ormabiribile”	164

Idatzizkoa:

1770	<i>Galdiz, vibero de</i>	BUA 968/3. Libr. y recibos	1
1772	<i>Galdiz, vivero de</i>	BUA 250/11. Cuentas	33
1773	<i>Galdiz, vivero nuevo de</i>	BUA 1154/4. Libramientos	17
1779	<i>Galdiz, vivero de</i>	BUA 842. Cuentas	23b
1788	<i>Galdiz, vivero de</i>	BUA 990/2. Recibos	45b
1837	<i>Mintegui</i>	BUA 1139. Serv. y sumin.	
1848	<i>Mintegui</i>	BUA 1289. Leñas (1848)	
1862	<i>Mintegui</i>	BUA 1289/17. Leñas (1862)	

Galdizko kantarak

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ahozkoa:	“Kantará”	018
	“Kantarié”	014

Idatzizkoa:

1890-91	<i>Guibela, canteras de</i>	<i>BUA 16/5. Saneam. Arza</i>	50
1890-91	<i>Galdiz, canteras de</i>	<i>BUA 16/5. Saneam. Arza</i>	50
1896	<i>Guibela, canteras de</i>	<i>BUA 1288/10. Camino Faro</i>	
1901	<i>Guibele, canteras de</i>	<i>BUA 20/22. Ensanche de</i>	11b
1904	<i>Guibele, canteras de</i>	<i>BUA 1251/8. Camino del Faro</i>	9

Galdizko gotorlekuak:

1794	<i>Galdiz, fortin de</i>	<i>BUA AL. 1786-1806</i>	134b
1794	<i>Cabo de Machachaco, fortin del</i>	<i>BUA 991/3. Recibos.</i>	2
1800	<i>Machachaco, fortines de</i>	<i>BUA 1136. Libr. y recibos</i>	40
1802	<i>Valdes, fortin de</i>	<i>BIBL DccAH/t.1</i>	
1802	<i>S. Josef, fortin de</i>	<i>BIBL DccAH/t.1</i>	
1844	<i>Valdes, baterías de</i>	<i>BIBL YrJA</i>	71

Garimeta (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Juliane** eta **Sartzailleku** baserrien inguruan.**Idatzizkoa:**

1943	<i>Gavimeta, heredades</i>	<i>GJE fk;815 L11;210</i>
1944	<i>Gavimeta, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Garimontorpe (sola)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Ohar ling.: 'Gari' + 'montor' + -pe. Lehenengo osagaiko dardarkari bakuna (-r > Ø) bokal artean galdu egin da. Izenaren osagai generikoak artikulua hartzen duenez, bere aurreko bokala disimilatu du (-oa > -ua), ostean bokal itxi horrek artikulua asimilatzeke (-ua > -ue)

Garimontorpeko sola > *Gaimontorpeko solue*Oharrak: **Sartzailleku** baserriaren iparraldean.Ahozkoa: **"Gaimontorpeko solué" 020****Idatzizkoa:**

1910	<i>Montorpe, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Montorpe, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>

Gaztaña (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Flores** baserriari lotutako basoa. **Santa Kruzko** parajea, baina zehatz kokatu gabe.**Idatzizkoa:**

1910	<i>Gastaña, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Gastaña, monte bajo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Santa Cruz Castaña, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Gaztañaditxikerra (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Erabileraren ondorioz, silabak gutxitu egin dira: bokal arteko herskari hortzobikari ahostuna dardarkari bakuna bilakatu da, galtzeko beranduago, hau da, -d- > -r-

> Ø. Ondoan gelditu diren bokalak diptongatu egin dira eta hurrengo bokalaren antzekotasunagatik galdu: *-ai-* > *-ei-* > *-i-* > Ø.

Oharrak: **Beitegi** baserriaren hegoaldetik.

Ahozkoa: **“Gastañ txikerrá”** 003

Idatzizkoa:

1944	<i>Gaztañadi-chiquerra, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Gastañadi-chiquerra, terreno llamado</i>	<i>GJE fk:1094 L15;103</i>

Gaztañadixueta (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: Aldaera bi daude: *-di* atzizkia duena eta ez duena. Atzizkia duen aldaerak bokal artean, *-d-* galdu du, eta ondoan gelditu diren bokalak monoptongatu egin dira.

‘gaztaina’ + *-txu* + *-eta* > *Gastañatzueta*
 ‘gaztaña’ + *-di* + *-txu* + *-eta* > *Gaztañadixueta* > *Gastañitzueta*

Oharrak: **Erletik Galdizko** iturrira bitartean, errepidearen goialdean. Paraje honetan daude **Galdizko** kantarak.

Ahozkoa: **“Gastañatzuetà”** 018

“Gastañitzuetà” 014, 015

Idatzizkoa:

1876	<i>Gastañuchueta, término de</i>	<i>BUA 1324/16. Argoma</i>
1877	<i>Gastanichueta, término de</i>	<i>BUA 1324/16. Argoma 9</i>
1886-1887	<i>Gastañachueta, término denominado</i>	<i>BUA 36/1. Leña 2</i>

Gaztañanagusia (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Azatarro** baserriaren atzealdean.

Ahozkoa: **“Gastañ nágusize”** 003

Gerekasolo

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Patxotene** baserriaren hegoaldetik.

Ahozkoa: **“Gerekasólo”** 009

Idatzizkoa:

1910	<i>Guereca-solo, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Guereca-solo, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Gibele (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: XIX. mendearen erditik aurrera jaso da bokal paragogikodun aldaera (Gibel > *Gibele*); hau da, kontsonantez bukatutako toponimoek agertzen duten bukaera-ko *-e* daukan aldaera. Ordura arte, *-a* amaieradun aldaera jaso izan da nagusi: *Gibela*.

Gibeles baserria, 1979.

Oharrak: **Erleko** amildegien ertzean aurkitzen da, itsasoaren gainean. Baserri honen dokumentazioa, inguruko baserrietarik goiztiarrenetakoa da, 1514ko fogerazioan agertzen baita⁸⁷¹. 1645ean, Juan Ruiz Arteagako eta Catalina Muxikakoaren jabetzako azaltzen da, jauntxo familia ospetsukoa. Handik aurrera, Ortuño Libanokoak sortutako “obra pia” delako oneraspen erakundearen jabetzako izan zen.

Gibeles izenaren zentzua “atzealdearena” baldin bada, uste da **Uriatzitiko** parajearekin egon daitekeela lotuta; zeren Gibeles, zerbaiten atzean badago, *Uriatzitiren* atzealdean dago. Bi toponimoak, bai Gibeles eta bai Uriatziti, oso antzinakoak dira. Uriatziti, XIII. mendean, Bermeoko hiriaren fundazio agirian aipatzen da,

*“Et estos terminos han estos pobladores de Bermejo por nombres de Villa. De Menigo, et de Morteruzza et de Vriachiti fasta Bermejo con montes et con fontes, et con entradas, et exidas (...)”*⁸⁷²

Ez dakigu zer gordetzen duten euren baitan ertaroko garaietan sortutako bi leku hauek eta beraien izenek, biak ere oso toki estrategikoetan daude kokaturik, itsasoaren gainean eta elkarren ondoan, **Aranburuko errekek** eratzen duen sakonera estuak banatzen duelarik bata bestetik. (Ik. **Uriatziti**).

Ahozkoa:	“Gibelé”	014, 015
Idatzizkoa:		
1514	<i>Guibela, caseria</i>	<i>BIBL Fog1514 235</i>
1642	<i>Guibela, caseria de</i>	<i>BFA. K. 324/109 17b</i>
1645	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BFA. K. 324/109</i>
1645	<i>Guibela, cassa de</i>	<i>BFA. Bust 201/18</i>
1666	<i>Guibela, caseria de</i>	<i>BEHA A-73/1-104</i>
1676	<i>Guibela, cassa y casseria de</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. L1503/15 4b</i>
1682	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 31b-34b</i>
1701	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 235b-237</i>

871 Enríquez Fernandez Javier eta best. (1997); 235.

872 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 208.

1702	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 320-325b</i>
1704	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 386b-387</i>
1708	<i>Guivela, cas.</i>	<i>BEHA A-68/4-1 59b</i>
1745-46	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1758	<i>Guibela, caseria de</i>	<i>BFA. Bust 55/3</i>
1775-1831	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 58</i>
1779	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BFA. Bust 195/3 212</i>
1793	<i>Guibela, caseria de</i>	<i>BFA. Bust 101/51 108b</i>
1796	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 315 eta hurr.</i>
1797	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA AL. 1786-1806 177</i>
1800	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BFA. K. 460/24 31b-32</i>
1846	<i>Guibela, casa de</i>	<i>BEHA A-758/2-53-0</i>
1847-1874	<i>Guivela, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1852	<i>Guivela, cas.</i>	<i>BUA 39/3. Enajen. y conc.</i>
1854	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Guivele, cas.</i>	<i>BFA. Bust 643/3 11b</i>
1857	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 99b</i>
1859	<i>Guibele, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1881	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA 929</i>
1895	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA 929 o. s.</i>
1895	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 7550 199b</i>
1897-98	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1898	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1198</i>
1922	<i>Guibela, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Guibele, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1938-39	<i>Guibele, cas.</i>	<i>BUA 1240/10. Trigos 30b</i>
1943	<i>Guibele, cas.</i>	<i>GJE fk: 1671 L23:83</i>

Gibele (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Gibele** baserria.

Oharrak: **Gibele** baserria dagoen ingurua.

Ahozkoa: **“Gibelé”** 014, 015

Idatzizkoa:

1600	<i>Guibela, término</i>	<i>BUA 910. Escr. censos</i>
1645	<i>Guibela, término</i>	<i>BFA. Bust 201/18 34b</i>
1701	<i>Guibela, termino</i>	<i>BUA 922. Ex. De cast. 144b</i>
1772	<i>Guibela, término</i>	<i>BEHA A-81/13-6 2</i>
1894	<i>Guibela, termino</i>	<i>BUA 1179/17 383</i>
1928	<i>Gibela, aquelarres en</i>	<i>BIBL ZbA1 306</i>

Gibeleko beresiak

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Uriatzitiko** iparraldeko maldan.

Ahozkoa: **“Beresízek”** 015
“Beresíje” 014
“Gibeleko beresízek” 005, 009

Giñarradi (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Ohar ling.: ‘Giñarra’ + -di. Ahoz, oinarriko bokal itxiak ondoko bokal irekia itxi du: giñarra > giñerra. Artikuludun aldaeran, bokal itxiaren ostean eta artikuluaaren aurrean epentesia txertatu da hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek artikulua itxi du asimilazioz:

Giñarradia > Giñarradi_{3a} > Giñarradi_{3e}

Oharrak: **Farolerako** gurutzearen inguruan, errepidearen goitik.

Ahozkoa: “*Giñarrádi*” 019, 020
 “*Giñerrádi_{ze}*” 018

Idatzizkoa:

1910	<i>Guiñarradi, argomal</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Guinarradi, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>

Goikoetxe (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-2)

Oharrak: **Matxitxako** aldean kokatua, **Erdikoetxe** baserriaren iparraldean. Jausita dago.

Idatzizkoa:

1944	<i>Goicoechea, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1955	<i>Goicoechea, cas.</i>	<i>GJE fk:2512 L32;247</i>

Goikortu (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Lehen osagaiak amaieran eta bigarrenak hasieran bokal berdina dutenez, bat egin dute, erabileraren ondorioz.

Oharrak: **Arane** baserri ondoan.

Ahozkoa: “*Goikortú*” 005

Idatzizkoa:

1897	<i>Goico ortu, heredad</i>	<i>GJE fk:1274 L18;11</i>
------	----------------------------	---------------------------

Gorostadi (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Oharrak: **Kurtzezarre** mendiaaren iparraldeko isurian, **Madari** baserriaren goialdean. XIX. mendean Antonio Goikoetxeak eraikia **Gorostadi** izeneko parajea.

Ahozkoa: “*Gorostádi*” 164
 “*Gorostídi*” 015

Idatzizkoa:

1847-1874	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1852	<i>Gorostegui, casa llamada</i>	<i>BUA 39/3. Enajen. y conc.</i>
1854	<i>Gorosadi, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 98</i>
1859	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>

1875	<i>Gorostiaga, casa</i>	<i>BUA 244/7. Montazgos 17b</i>
1876	<i>Gorostiaga, casa</i>	<i>BUA 39/25. Terren. embarg. 61</i>
1877	<i>Gorostiaga, casa</i>	<i>BUA 244/10. Argomeros 4</i>
1897-98	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1900	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8360 759</i>
1901	<i>Gorostedi, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8571 1669b</i>
1903	<i>Gorosti, cas.</i>	<i>BAHP.N.BL 8574 214b</i>
1922	<i>Gorosti, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1934	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BFA. E. LS. C/378-5</i>
1938	<i>Gorostegui, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1975	<i>Gorostedi, cas.</i>	<i>GJE fk:7986 L83;49</i>

Gorostadi (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Oharrak: **Kurtzezarre** mendiaren iparraldeko isurialdea. Garai batean, herri ondasuneko sailak izan ziren.

Ahozkoa: “*Gorostídi*” 015
 “*Goostiko bidié*” 018

Idatzizkoa:

1778	<i>Gorostari, término</i>	<i>BUA 968/2. Libr. y recibos 20, 24b</i>
1779	<i>Gorostadi, término de</i>	<i>BUA 842. Cuentas 44</i>
1783	<i>Gorostegui, Gorostadi, término de</i>	<i>BUA 842. Libr. y recibos 13b</i>
1788	<i>Gorostari, término de</i>	<i>BUA 990/2. Recibos 12b</i>
1852	<i>Gorostadi, punto de</i>	<i>BUA 39/3. Enajen. y conc.</i>

Gorostiape (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Itsasalde** baserriari lotutako saila.

Gorostadi baserria, 1979.

Idatzizkoa:

1910	<i>Gorostiape, heredad</i>	BUA 866. <i>Fincas rústicas</i>
1910	<i>Gorostiape, argomal</i>	BUA 1032. <i>Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Gorostiape, heredad</i>	BUA 404. <i>Fincas rústicas</i>

Grandebaso

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: Seguruenik, **Albarene** inguruan: “*sobre el montazgo de Albarez*”⁸⁷³.

Idatzizkoa:

1854	<i>Grande vaso, monte</i>	BUA 1289/7. <i>Montes</i>
1867	<i>Grande-vaso</i>	BUA 38/1. <i>Leña 2b</i>

Grandene/Aritzatxugane (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Aritzatxuganen** dago eta izen horrekin ere ezagutzen da. 1897an eraiki zenean, *Mikelena Etxebarri* izenaz agertzen da eta **Arane** auzoko lehen zenbakidun baserria izanik, bera zen alde honetan, landa guneko poblamenduari hasiera ematen ziona. San Juanerako galtzada ertzean zelan dagoen kokatuta, *Kaltzada* izena ere ematen zaio.

Ahozkoa:	“ <i>Grandéne</i> ”	011
	“ <i>Gránde</i> ”	164
	“ <i>Aritzatxugáne</i> ”	011
	“ <i>Kalsáda</i> ”	017

Idatzizkoa:

1897-98	<i>Miquelena-echebarri, cas</i>	BUA 10. <i>Nomencl.1897-98</i>
1899	<i>Miquelena-Echebarri, cas.</i>	BUA 1250/7. <i>Perros</i>
1902	<i>Arietzachu-gane, cas.</i>	BAHP.N.BL 8572 725
1910-1923	<i>Grandene, cas.</i>	BUA 866;1435;404. <i>Riqu. rust.</i>
1910-1923	<i>Calzada, cas.</i>	BUA 866;1435;404. <i>Riqu. rust.</i>
1922	<i>Calzada, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1935	<i>Arichachugane, cas.</i>	GJE fk:606 L9:66
1938	<i>Calzada, cas.</i>	BUA 1685. <i>Fich. sanit.</i>

Grandene (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-2)

Oharrak: **Matxitxakon** kokatuta, gaur egun jausita dago. XIX. mendean Manuel Antonio Arriagak eraikia da.

Ahozkoa:	“ <i>Goikoetzé</i> ”	024
	“ <i>Grándene</i> ”	024

Idatzizkoa:

1854	<i>Cabogoicoa, cas.</i>	BUA 946. <i>Ced. vec.</i>
1857	<i>Grandene, cas.</i>	BUA <i>Padron 1851(3) 97</i>
1859	<i>Grandena, cas.</i>	BUA 5. <i>N. Nomencl.</i>
1860	<i>Grandena, cas.</i>	BUA 5. <i>Rotul. de calles</i>
1861	<i>Grandene, caseria de</i>	BUA 888/26. <i>Incendio 13b</i>

1897-98
1922*Grandena, cas.*
*Grandene, cas.**BUA 10. Nomencl.1897-98*
*BFA. E. KZ. C/2***Gurgusalde** (basozaintzako dorrea)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Matxitzakon** kokatua,

“Monte madroñal en el termino del cabo de Machichaco bajo el camino real de Bermeo al faro — lindes: E: rocas del mar; W: camino real a Machichaco — con una torre construida llamada Gurguo alde o Gurgus alde” ⁸⁷⁴

Torre hau, Sollubekoarekin eta Burgokoarekin batera, seguruenik, basoen zaintzarako egin zen. Manuel Arrotegui Amunategui, inguruko basoen jabea, izan zen dorre hauek eraiki zituen, XIX. mendearen azken urteetan. Oin-planta zirkularra dute biak eta altuera handia izan zuten eraiki zirenean: Burgokoak 17 m. zeukan, Sollubekoak, 25. Matxitzako aldeko dorre honek 12,10m-ko aurrealdea eta 13,44 m-ko sakonera omen zituen (GJE. fk:2015. L27;45)

Idatzizkoa:

1907 *Gurguo alde ó Gurgus alde, torre* GJE fk:2015 L27;45**Ikueta** (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: ‘Iko’ + -eta. Leku-atzizkiaren aurreko bokala, disimilazioz, itxi egin da, eta ostean, bokalez amaitutako oinarrien ondoan, leku-atzizkiko -e- bokala galdu egin da:

‘Iko’ + -eta > *Ikueta* > *Ikuta*

Oharrak: **Beitegi** baserriaren behetik.Ahozkoa: **“Ikúta”** 003

Idatzizkoa:

1910	<i>Ycueta, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Ycueta, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Icueta, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Irusurrune (sola)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Azatarrotxu** baserriaren atzealdean.Ahozkoa: **“Irusúrrune”** 029

Idatzizkoa:

1910	<i>Irusurrune, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Ynsurrune, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>

Itsasalde (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Itsasalde** parajea, XIX. mendean Castor Ispizua eraikia.Ahozkoa: **“Itzasálde”** 014, 016**“Salómene”** 014, 164**“Kasakímera”** 025

Idatzizkoa:

1847-1874	<i>Buena-vista, cas.</i>	BUA 5
1854	<i>Pie de San Juan, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Buena Vista, casa</i>	BUA Padron 1851(3) 97b
1859	<i>Buenavista, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Buena Vista, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1877	<i>Buena Vista, cas.</i>	BUA 244/10. Argomeros 4
1881	<i>Buena Vista, cas.</i>	BUA 244/10. Argomeros 5
1897-98	<i>Buena vista, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1903	<i>Ytzasalde, cas.</i>	BAHP.N.BL 8574 213
1922	<i>Ichasalde, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Ichasalde, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1848-1852	<i>Buena vista, cas.</i>	BUA 912/2. Juic. verb. 102b
1852	<i>Buenavista, cas.</i>	BFA. Bust 301/129 11b
1910	<i>Ichas-alde, cas.</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1923-24	<i>Ychas-alde, cas.</i>	BUA 404. Fincas rústicas

Itsasalde (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: Uriatziti eta Peña de Oro artean.

Ahozkoa: **“Itzasálde”** 016

Idatzizkoa:

1934 *Ichas-alde, heredad* BFA. E. KZ. C/76**Itsasgane** (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Grandene** baserriaren aurrean, Institutuaren mendebaldean.Ahozkoa: **“Márkosene”** 017, 164**“Itxasgané”** 164

Itsasgane baserria, 1979.

Idatzizkoa:

1944	<i>Ychasgane, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1951	<i>Ychasgane, edificio</i>	<i>GJE fk:5632 L63;15</i>

Itsasgane (larrea)Kokapena: **Matxixakon**, kostaldean, baina zehatz kokatu gabe**Idatzizkoa:**

1946	<i>Ynchasgane, pastizal</i>	<i>GJE fk:1519 L21;55</i>
1951	<i>Ychasgane, pastizal</i>	<i>GJE fk:2248 L29;149</i>
1955	<i>Itsasgane, pastizal</i>	<i>GJE fk:2512 L32;247</i>
1967	<i>Ychasgana, herbazal</i>	<i>GJE fk: 4939 L55;189</i>

Iturgorri (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Ohar ling.: 'Iturri' + 'gorri'. Hitz elkarketan, hitz amaierako *-i* gal daiteke:*Iturrigorri > Iturgorri*Oharrak: Tiro ariketak egiten ziren leku honetan XIX. mendearen azken zatian. Be-
harbada, **Galdizko** parajeren batean izango zen.**Idatzizkoa:**

1895	<i>Iturgorri, término de</i>	<i>BUA 1179/17 462</i>
1896	<i>Iturrigorri, sitio denominado</i>	<i>BUA 1179/17 540</i>

Iturrazpi (sola)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: 'Iturri' + 'azpi'. Hitz elkarketan hitz amaierako *-i* gal daiteke:*Iturriazpi > Iturrazpe*Oharrak: **Madari** baserri inguruan.Ahozkoa: **"Iturriáspize"** 018**Idatzizkoa:**

1910	<i>Yturri-becoa, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Yturri-becoa, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Yturriaspe, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Yturri-aspi, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Iturraspe, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Iturribide (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Gorostadi** baserri inguruko saila**Idatzizkoa:**

1910	<i>Iturri-bide, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Iturri-bide, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Iturriburu (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Galdizen**, baina zehatz kokatu gabe. Dagoen erreferentzia idatzizko agiriak
dira eta zera azaltzen dute:

“Demarcacion de robles infructiferos. Lotes. Galdiz: Baso Galan, Yturri buru, casa Bajeneta, sobre la casa de Manuel Benguria, Arech Oquerra”⁸⁷⁵

Idatzizkoa:

1842	Yturriburu, término de	BUA	1289/2. Montazgos	91
1845	Yturri buru, término de	BUA	1289/2. Montazgos	176-176b

Iturrieta (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-3)

Ohar ling.: ‘Iturri’ + -eta. XX. mendearen hasiera ingurutik jaso izan dira -i- bokal palatalaren osteko bustidurak:

Iturrieta > Itxurrieta

Epentesia ahoz baino ez da jaso. Oinarriaren bukaerako -i bokalaren ostean eta leku-atzizkiaren aurrean txertatu da epentesia hiatoa apurtzeko:

Itxurrieta > *Itxurri3eta*

Oharrak: **Galdizko Iturrietan.** **Galdiz** izenaz ere ezagutzen da. Juan eta Bonifacio Anasagasti anaiak (“Flores anaiak” ezizenaz ezagunak) eraikia XIX. mendearen erdialdean.

“Lote 1 de Galdiz. bajo las heredades de los herederos de la propiedad de los hermanos Flores”⁸⁷⁶

Ahozkoa:	“ <i>Itzurri3eta</i> ”	023
	“ <i>Itxurri3eta</i> ”	009

Idatzizkoa:

1847-1874	Yturrieta, cas.	BUA	5
1851	Galdiz, cas.	BUA	1289
1860	Yturrieta, cas.	BUA	5. Rotul. de calles
1862-1887	Galdiz, cas.	BUA	1289. Venta de montes 75
1869	Galdiz, concesión en	BUA	1289
1869	Galdiz, cas.	BUA	1289/1. Venta de montes o.s.
1876	Yturrieta, casa de	BUA	38. Leña
1897-98	Iturrichu, cas.	BUA	10. Nomencl.1897-98
1897-98	Iturrieta, cas.	BUA	10. Nomencl.1897-98
1910-1923	Ichurrieta, cas.	BUA	866;1435;404. Riqu.
1922	Ichurieta, cas.	BFA	E. KZ. C/2
1938	Iturrieta, cas.	BUA	1685. Fich. sanit.
1950	Iturrieta, caseria llamada	GJE	fk: 2038 L27;111
1967	Yturrieta, cas.	GJE	fk:4846 L54;232

Iturrieta (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-3)

Ohar lin.: Ik. Arane auzoko **Iturrieta** baserria.

Oharrak: **Matxixakobidearen** behetik, itsaso alderantz.

Ahozkoa:	“ <i>Galdisko itzurri3eta</i> ”	015
	“ <i>Itzurri3eta</i> ”	023
	“ <i>Itxurri3eta</i> ”	009

875 1845. BUA. 1289/2. Montazgos;176-176b.

876 1884-85. BUA. 36/2. Leña.

Idatzizkoa:

1845	<i>Yturrieta, término</i>	BUA 1289/2. Montazgos 188-188b
1846	<i>Yturrichueta</i>	BUA 1289/2. Montazgos 202-202b
1862-1887	<i>Yturrieta, término</i>	BUA 1289. Venta de montes 66
1884-85	<i>Yturrieta, monte</i>	BUA 36/2. Leña
1910	<i>Yturrieta, monte alto</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1928	<i>Iturrichueta</i>	BIBL ZbA2 427
1966	<i>Yturrieta, paraje</i>	GJE fk:4643 L53;20

Iturrigane (sola)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Madari** baserri inguruan.Ahozkoa: **“Iturrigáne”** 018**Idatzizkoa:**

1910	<i>Yturri-gane, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Yturri-gane, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Yturri-goicoa, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Yturri-goicoa, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1944	<i>Iturrigane, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Iturripe (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Ohar lin.: Ik. Arane auzoko **Iturrieta** baserria.Oharrak: **Santa Kruz** baserri inguruan.Ahozkoa: **“Itzurripe”** 001**Iturrisolo**

Kokapena: Arane; IV. mapa (D-3)

Ohar lin.: Ik. Arane auzoko **Iturrieta** baserria.Oharrak: **Landabaso** baserriaren atzean.Ahozkoa: **“Iturrisólo”** 006
“Itzurriko sólo” 006**Idatzizkoa:**

1910	<i>Iturri-ondocua, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Yturri-ondocua, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1944	<i>Iturrisolo, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Yturrico-solo, heredad</i>	GJE fk:1094 L15;103

Iturrisolo

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar lin.: Ik. Arane auzoko **Iturrieta** baserria.Oharrak: **Kasakane** baserri inguruan.Ahozkoa: **“Iturrisólo”** 002**Idatzizkoa:**

1910	<i>Iturri, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
------	------------------------	---------------------------

Iturrondo baserria, 1979.

Iturrondo (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: 'iturri' + 'alde', 'iturri' + 'ondo'. Hitz elkarketan bukaerako *-i* gal daiteke, eta *Iturralde* eta *Iturrondo* izenak eratu. Herskariaren bustidura XX. mendera arte ez da jaso (Ik. Arane auzoko **Iturrieta** baserria): *Iturrondo* > *Itzurrondo*.

Oharrak: XVIII. mendearen amaieran, Frco Xabier Aranguren Urrutia jauntxoaren jabetzakoa izan zen, auzo honetako **Beitegi**, **San Migel** auzoko **Egi** eta **Trake** errotarekin batera. Auzoko baserri zaharrenetarikoa da.

Ahozkoa: "Itzurróndo" 004, 164

Idatzizkoa:

1682	<i>Yturralde, caseria</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 31b-34b</i>
1701	<i>Yturondo, caseria</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 235b-237</i>
1702	<i>Yturondo, caseria</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 275-281b</i>
1703	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BUA AL. 1680-1710 320-325b</i>
1704	<i>Iturrondo, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 386b-387</i>
1740	<i>Iturondo, Ana de</i>	<i>BFA. K. 377/8 77</i>
1745-46	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BFA. Fg.</i>
1775-1831	<i>Yturrondo, caseria de</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 44</i>
1779	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BFA. Bust 195/3 194b</i>
1788	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BEHA A-741/48-2</i>
1796	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 315 eta hurr.</i>
1798	<i>Iturriondo, csa titulada</i>	<i>BFA. K. 572/4 124b</i>
1798	<i>Yturrondo, casa de</i>	<i>VEKA S.V. L1657/6 3-20b</i>
1811	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BFA. K. 222/9 18</i>
1847-1874	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1854	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BUA 915/2</i>
1854	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1855	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BUA 915/2. Aud. Verbales 5</i>
1857	<i>Yturriondo, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 98</i>

1859	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Yturrondo, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1860	<i>Flores Goicoa, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1881	<i>Yturriondo, cas.</i>	<i>GJE fk:2198 L29;16</i>
1897-98	<i>Iturrondo, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1897-98	<i>Flores Goicoa, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1910-1923	<i>Iturri-ondo, cas.</i>	<i>BUA 866;1435;404. Riqu.</i>
1922	<i>Iturriondo, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Iturriondo, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1944	<i>Ichurrondo, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4; 353/3,4,5</i>

Iturrondoburu (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Ahozko aldaerak elkarketetan ohikoa den hitz bukaerako *-i* bokalaren galera erakusten du, baita herskariaren aurreko bokal palatalak eragindako bustidura ere.

Iturriondoburu > Itzurrondoburu

Oharrak: **Iturrondo** baserriaren goialdean.

Ahozkoa: “**Itzurrondobúru**” 012

Idatzizkoa:

1910	<i>Iturriondoburu, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Iturriondo-buru, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1962	<i>Yturriondoburu, heredad</i>	<i>GJE fk:3794 L45;27</i>

Jardiñeta (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Galdizen**, gasaren plantako behealdean, **Burgorako** bidea hartzen den inguruan.

Ahozkoa: “**Jardiñeta**” 028

Josebaso (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Galdizen**, itsaso aldean. Dagoen erreferentzia bakarra idatzizkoa da: “*Lote de leña en Galdiz. Desde el mar hasta el 2º camino*”⁸⁷⁷.

Idatzizkoa:

1874	<i>Jose-Baso, monte</i>	<i>BUA 38. Leña</i>
------	-------------------------	---------------------

Joakintxu (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Oharrak: XIX. mende hasieran eraikia **Sartzalleku** parajea: “*Juaquin Yspizua. concesion en Zarzallecu*”⁸⁷⁸.

Jabetza Erregistroko datuen arabera, *Joakintxu* baserria gaurko **Muskerritxune** dela ematen du, bien jabeak, berberak dira eta. Joakintxu, Sartzapide, Cabo eta Goikoetxebarri bezala ere agertzen da; Muskerritxune, berriz, Andikoetxebarri eta Bekoetxebarri bezala.

877 1874. BUA. 38. Leña

878 1827. BUA. 1625. Conc. de terrenos.

Ahozko iturrian dago salbuespena: Jabea den berriemaileak Sarrabide izena ere eman du Muskerritxunerentzat. Dena dela, ez da segurutzat ematen baserri biak bat bera direnik.

Idatzizkoa:

1827	<i>Juaquin Yspizua, concesión a</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos
1854	<i>Sarsapide, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Juaquinchuena, cas.</i>	BUA 1851/3. Padron
1861	<i>Juaquinchuena, cas.</i>	BUA 888/26. Incendio 8
1867	<i>Juaquinchu, heredades de</i>	BUA 38/1. Leña 2b
1874	<i>Joaquinchu, heredad de</i>	BUA 38. Leña
1875	<i>Joaquinchuena, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 98b
1875	<i>Joaquinchu, casa que fue de</i>	BUA 244/7 16b
1875	<i>Juaquinchu, casa que fue de</i>	BUA 244/7. Montazgos 16
1877	<i>Juaquinechu, cas.</i>	BUA 244/10. Argomeros 4
1887	<i>Cabo, cas.</i>	BUA 38/1. Leñas
1895	<i>Joaquinchu, cas.</i>	BUA 929
1901	<i>Zarza-bide ó Joaquinchuena</i>	BAHP.N.BL 8571 1842
1921	<i>Zarزابide o Yoaquinchuena, conocida hoy por Goicoechevarri</i>	GJE fk:1749 L24;81

Juliane (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Oharrak: **Talaiera** eta **Farora** doazen bideen gurutzean egon zen, **Eskoletako** ondoan. Mende hasieran eraikia, duela gutxi bota zuten behera. Dirudienez, etxe honen jatorrizko kokalekua beste bat izan zen, berriemaile batek esaten duenez, hain zuzen, baserriaren sailetakoko batean, **Etxezarre** izenekoan, Talaiarako errepidearen ertzean, **Albarezene** base-rietara iritsi baino lehen.

Ahozkoa: **“Juliané”** 021
“Julianené” 164

Juliane baserria, 1979.

Idatzizkoa:

1910-1923	<i>Vista Alegre, cas.</i>	<i>BUA 866;1435;404. Riqu. rust.</i>
1922	<i>Vista Alegre, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Vista Alegre, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>

Kantarabaso

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Gaztañaditueta**n. **Galdizko** harrobiek ematen diote izena basoari.

Ahozkoa: **“Kantarabásue”** 015

Idatzizkoa:

1943	<i>Cantaraondo, Cantaria, heredades</i>	<i>GJE fk: 1671 L23;83</i>
------	---	----------------------------

Karlotana (beresia)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Iturrondo** baserriaren azpitik **Azatarro** aurrera jaisten den trokan. Izena, bere jabenarenetik dator (Karlota Astoreka). Idatziko erreferentzia da daukagun bakarra. Bere kokapena, 1950eko agiriak ematen dituen sailaren mugetatik atera da; hala ere ez da segurua.

Idatzizkoa:

1901	<i>Carlota, jaro de doña</i>	<i>BAHP.N.BL 8571 1476b</i>
1922	<i>Carlotena, monte calvo</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1944	<i>Carlotana, jaro</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1950	<i>Carlotana, jaro</i>	<i>GJE fk:2201 L29;20</i>

Kasakane (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Santa Kruz** parajea Mariano Mandalunizek eraikia XIX. mendearen lehen zatian.

Ahozkoa: **“Kasákane”** 002, 021, 164
“Bistaedérra” 002

Idatzizkoa:

1847-1874	<i>Mandalunis, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1859	<i>Mariano Mandaluniz, cas.</i>	<i>BUA 5. N. Nomencl.</i>
1860	<i>Mandalunis, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1879	<i>Vista-ederra, cas.</i>	<i>GJE fk:1072 L15;24</i>
1881	<i>Vistaederra, cas.</i>	<i>BUA 929</i>
1897-98	<i>Casaquena, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1897-98	<i>Mandaluniz, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl.1897-98</i>
1922	<i>Vista Ederra, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Vistaederra, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>

Kastane (basoa)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Kurtzezarreko** mendian.

Ahozkoa: **“Kàstaneko basué”** 004

Idatzizkoa:

1910	<i>Castane, argomal</i>	BUA 1032. <i>Fincas rústicas</i>
1910	<i>Castene, argomal</i>	BUA 866. <i>Fincas rústicas</i>

Kerizeta (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Beitegi** baserriaren hegoaldean.Ahozkoa: “*Keríseta*” 003**Kurtzebaso**

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Kurtzezarre** mendiaren ekialdeko bizkarrean.Ahozkoa: “*Kurtzebáso*” 013**Kurtzio** (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Ohar ling.: Bide gurutze bat da. Generikotasunari helduta dagoenez, artikulua hartzen du, ahozko aldaerak erakusten duen moduan. Horrek bokalen artean disimilazioa (-o + -a > -oa > -ua), eta asimilazioa (-ua > -ue) eragiten ditu. Bokal itxi palatalaren ostean, hiatoan dauden bokalen artean epentesia txertatu da.

Kurtzio + a > *Kurtzi3oa* > *Kurtzi3ua* > *Kurtzi3ue*

Oharrak: **Patxotene** baserriaren atzealdean dagoen bide gurutzea. Eskuinaldetik Bakiora egiten da eta ezkerrekoetik **Landabaso** baserriraino. Bideok eratzen duten puntan kokatutako soloak ere **Kurtzio** izena hartzen du. Aipatzekoa da hemendik gertu dagoen **Etxerre** baserriaren antzinako izena ere Bidakurtze izan zela garai batean.

1786ko agiriak haxe azaltzen du paraje honetaz:

“*Condiciones para la construcción del camino que tira para el santuario de S. Juan de la Peña. Primeramente en el termino llamado Ormabarrieta. (...) en el expresado camino junto a la Cruz de Arana y camino que cruza para Azatarro se halla el camino de a pie*”⁸⁷⁹

Badago beste leku-izen bat toki honekin lotuta egon daitekeena: **Labazarra**. Toponimo hau, alde batetik “*Crucijada*” izenarekin loturik agertzen da 1754ean, “*viña de Ignacio de Renteria en Lavazarra ó Crucijada*”⁸⁸⁰ eta, bestetik, **Matxixakorako** bidean aurkitzen dela azaltzen du F. Sesmerok, “*Labasarra 1754, en el camino de Machichaco*”⁸⁸¹.

Ahozkoa: “*Bidekurtzi3ué*” 005“*Patzoteneko entradá*” 007

Idatzizkoa:

1786	<i>Cruz de Arana, término de la</i>	BUA 949/7. <i>Caminos, puentes,...</i> 64
1944	<i>Curtzio, termino de</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

879 1786. BUA. 949/7. Caminos, puentes,...; 64.

880 BFA. Bust. 204/64; 1b.

881 Sesmero, Francisco (1971).

Labazarra (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: Toponimo hau, alde batetik “*Crucijada*” izenarekin lotuta agertzen da 1754ean, “*viña de Ignacio de Renteria en Lavazarra ó Crucijada*”⁸⁸² eta, bestetik, **Matxixakorako** bidean aurkitzen dela azaltzen du F. Sesmerok, “*Labasarra 1754, en el camino de Machichaco*”⁸⁸³. Uste da, Araneko **Kurtziorekin (Patxotene** baserriaren atzealdean dagoen bide gurutzea) loturik egon daitekeela leku hau, alde batetik, **Matxixakora bidean** dagoelako eta, bestetik, “*Crucijada*” delako horrek, bide gurutzearen erreferentzia egiten duelako.

1826an, honela deskribatzen da parajea:

“*Heredad y viña del cerrado de la Basarra en el term. que llaman Labazarra, que esta cerrado de paredes y conf.: S: otra heredad de Mª Ang^a; E: cerrado de ventura de beotegui, vda. de Joseph de Portuondo; N: camino que sale del portal de San Juan para San Juan de la Peña; W: tb. camino que sale del portal de San Juan para San Juan de la Peña*”⁸⁸⁴

Idatzizkoa:

1754	<i>Labasarra</i>	<i>BIBL SFTB</i>	
1754	<i>Lavazarra ó Crucijada, viña en</i>	<i>BFA. Bust 204/64</i>	<i>1b</i>
1826	<i>Labazarra, la Basarra, cerrado de</i>	<i>MAHN C.C.4331/130</i>	<i>11</i>

Landa (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Santa Kruz** baserriaren azpialdean, **Santakruzerreka** sortzen den tokian.

Ahozkoa:	“ <i>Lánda</i> ”	024
	“ <i>Lándie</i> ”	001, 002, 025
	“ <i>Bekolándie</i> ”	001

Idatzizkoa:

1910	<i>Landa, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Landa, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>

Landabaso (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: XVIII. mende amaieran eraikia, **Azatarro** parajea. Bere lehen jabeak, Juan Bta. de Elespuru eta Mª Cruz de Anesagasti izan ziren. **Arane** auzoko baserri historikoei gehitu zitzairen baserri berri goiztiarrena da *Landabaso*; XIX. mendeko baserri eraikuntza ugariaren aurretikoa, beraz.

Ahozkoa:	“ <i>Landabaso</i> ”	006, 164
----------	----------------------	----------

Idatzizkoa:

1775-1831	<i>Landavasso, cas.</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 3</i>
1796	<i>Landabaso, cas.</i>	<i>BFA. Fg. 315 eta hurr.</i>
1800	<i>Landabaso, caseria</i>	<i>BFA. Bust 203/7 13b</i>
1809	<i>Landabaso, cas.</i>	<i>BUA 1561. Cuentas 60b-61</i>

882 BFA. Bust. 204/64; 1b.

883 Sesmero, Francisco (1971).

884 1826. MAHN. C.C.4331/130; 11.

1846	<i>Landa baso, caseria de</i>	BEHA A-758/2-53-0
1847-1874	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 5
1854	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1855	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 39/3. Enajen. y conc.
1857	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 99
1859	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Landavaso, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1877	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 244/10. Argomeros 4
1881	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 929
1897-98	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1910-1923	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rust.
1922	<i>Landabaso, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Landabaso, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Landabaso, caseria llamada</i>	GJE fk:1094 L15;103

Landaberde (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: Patxoteneko hegoaldean, San Martineko erreka aldera.

Ahozkoa: “*Landaberdé*” 009**Larrañe** (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: Beitegi baserriaren ondoan.

Ahozkoa: “*Larrañé*” 003**Lauziriko arezti** (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe

Ohar ling.: “Lauziri” edo “lauzuri” bi marabediko balioa zuen txanponetik dator, eta gauzen, kasu honetan hareztiaren, balioa gutxiesteko erabiltzen zen.

Oharrak: **Galdizen**, baina ez da ezagutzen bere kokapena. Idatzizko datuak besterik ez dira aurkitu:

“*Lote 4 de Galdiz. En el centro de los cuatro caminos en Laucirico-aresti*”;
 “*Lote 7 de Galdiz. Desde el camino del faro para arriba hasta dar con el camino de Laucirico-aresti*”⁸⁸⁵

Idatzizkoa:

1864	<i>Laucirico Aresti, monte</i>	BUA 38/1. Leña 2b
1872	<i>Laucirico-aresti, monte</i>	BUA 38. Leña
1879	<i>Laucirico Aresti, monte</i>	BUA 38/1. Leña 2b
1886-1887	<i>Lauceri-Aresti, monte</i>	BUA 36/1. Leña 2b

Lazaretoa (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (B-3)

Ohar ling.: Hitz hasieran *l-* eta *n-* duten aldaerak jaso dira: *Nasareto* eta *Lasareto*. Idatziz, gaztelaniaz, generikoa lazareto denez, horixe aukeratu da fitxa bururako.

Oharrak: Eritasun kutsagarriak zituztenak egoteko edo gordetzeko ospitale gisakoa. **Matxitzakon** egon zen kokatuta, **Bekoetxe** baserriaren behealdean, kostalde-rantz, **Lazaretoko puntaren** hegoaldean. 1885ean, txalupa batean, Sananderetik abiatuta, tifusak jota zetozenak hantxe gordetzeko edo isolatzeko erabili zela esaten du Zabalak ⁸⁸⁶.

Hona hemen nola deskribatzen dituen lazaretoa (planoa eta guttiz) eta 1885. urteko gertakariak, garai hartako aldizkari batek:

“Entre las medidas más importantes adoptadas por nuestra Diputación figura el establecimiento del lazareto del Cabo Machichaco.

Varias lanchas bermeanas, procedentes de Santander, en cuya ciudad se había presentado la epidemia, trataron de arribar al puerto de Bermeo. Algunos individuos que las tripulaban y pasajeros, hombres, mujeres y niños, habían sido ya víctimas del cólera; Bermeo y Vizcaya corrían inminente peligro de una invasión: los esfuerzos anteriores resultaban estériles; la epidemia llegaba por donde menos se temía. Críticos eran los momentos, pero se acudió con prontitud al remedio, y de ahí el establecimiento del lazareto de Machichaco. La Diputación provincial y el Ayuntamiento de Bermeo han merecido bien de sus administrados.

(...)

El lazareto está situado al N.O. de la villa de Bermeo en una falda limitada por el camino carretil que conduce al faro de Machichaco, y el mar. Dista cinco kilómetros próximamente de Bermeo y uno del faro.

Lo circundan dos empalizadas de estacadura con su correspondiente alambrado, distantes entre sí en su parte más ancha unos 150 metros constituyendo el espacio que queda entre ambas, lo que pudiera llamarse zona neutral. En esta zona se hallan dispuestos varios hilos con su correspondiente timbre de alarma que acusan la presencia del que tratase de burlar la vigilancia que se ejerce para el completo aislamiento é incomunicación de los cuarentenarios. La parte del O. en que no aparece la cerca, está defendida por la accidentada elevación del terreno.

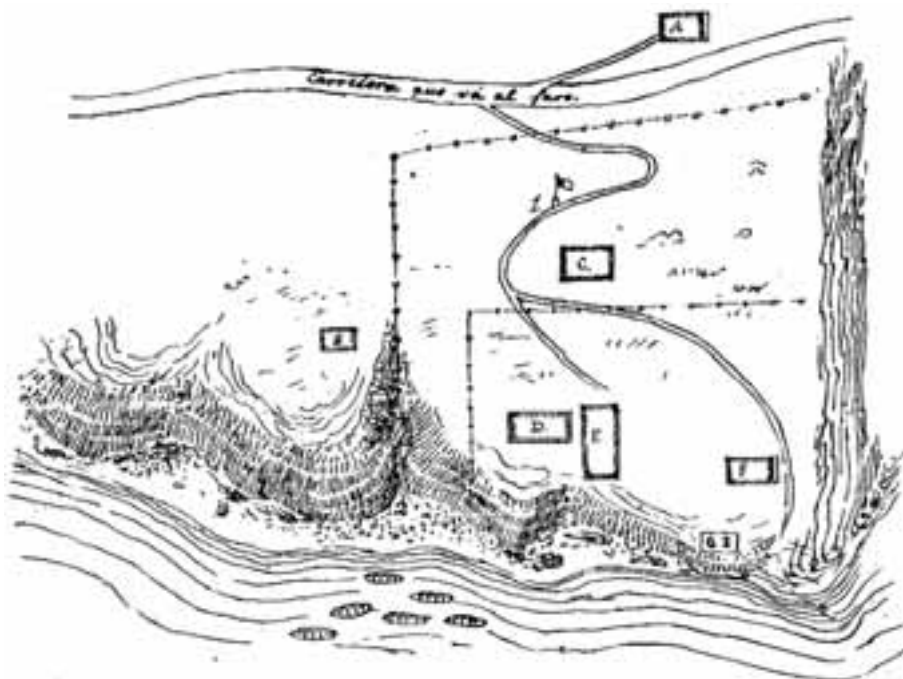
En el sendero que desde la carretera conduce al lazareto, y en el punto señalado con el número 1, se iza la bandera de señales y allí se depositan los víveres y demás efectos destinados al servicio de los reclusos.

El número 2 indica una fuente de agua potable procedente de un arroyuelo que baja de la montaña por la encañada que forma el terreno en el lado E. del campamento y sirve de continuación a la línea exterior de la empalizada. A corta distancia se divisa el lugar donde se hallan sumergidas las lanchas.

Con la letra A se designa la antigua Casa-escuela de torreros ocupada por el jefe militar del cordón.— La letra B indica el cuartel de la fuerza armada.— La C el barracón construido al efecto para habitaciones del padre capellán, director facultativo y administrador.— La D casa derruida, que con varias obras de reparación, se ha destinado al aislamiento é instalación de algunos hombres.— La E otro barracón para personas de ambos sexos, dividido por una cerradura.— La F hospital con la correspondiente separación de sexos.— La G Campo-santo.

Terminada la parte explicativa de nuestro dibujo vamos a hacer una ligera reseña de lo ocurrido.

El 1º del corriente se recibió en Bermeo un despacho de la Diputación provincial, confirmado por otro del Sr. Gobernador, en los que se ordenaba se toma-

Matxitxakon egon zen lazaretoa erakusten duen plano.
La Unión Vasco-navarra. Periódico Fuerista. Bilbao. 18 de Setiembre de 1885.

ran medidas enérgicas con las lanchas que arribasen procedentes de Santander, en cuya ciudad se había desarrollado el cólera. También el Alcalde Sr. Nardiz recibió otro particular en el que se le anunciaba el próximo arribo de cuatro lanchas. Con efecto el día siguiente se presentó muy de madrugada la lancha San Juan con 8 tripulantes y 34 pasajeros, de ellos 19 mujeres; y posteriormente fueron llegando aquél mismo día hasta seis embarcaciones que conducían un total de 41 tripulantes y 86 pasajeros, ó sea 127 personas, entre ellas 49 mujeres y 13 niños. El día 3 llegó otra lancha con 9 personas más entre tripulantes y pasajeros.

Grande fue la alarma del vecindario en los primeros momentos, pero después de adoptar algunas medidas de precaución y de haber conferenciado las autoridades con el Diputado Sr. Villabaso que se personó en Bermeo, en cuanto tuvo noticia de lo que ocurría, se dispuso el establecimiento del lazareto, en cuyo trabajo se invirtieron tan solo tres días. En un principio se pensó en la isla de Izaro, como punto más conveniente, pero se hubo de desistir ante la carencia de aguas potables y de la dificultad de las comunicaciones á la menor alteración del mar.

Diariamente se remiten al lazareto provisiones para los cuarentenarios en la proporción siguiente: Arroz 65 libras — Garbanzos 65 — Carne fresca 65 — Pan 150 — Café 3,5 — Azúcar 7 — También se les proporciona vino, pero mediante pago.

Todos los días por mañana y noche se encienden grandes hogueras de azufre en el campamento y se fumigan convenientemente los barracones.

El cordón se forma de guardias civiles, forales, carabineros y algunos paisanos que van alternando.

El servicio espiritual se halla á cargo del R. P. José de Arámburu (...). Al frente de la dirección facultativa se halla el conocido médico de ésta villa don Adolfo Gil y Pastor.

(...) Solo han fallecido dos hombres y una niña, lográndose extirpar el foco de infección. Este resultado constituye el mayor elogio del Sr. Gil. (...)" 887

Ahozkoa: **“Nasarétue”** 023, 028

Idatzizkoa:

1885	<i>Machichaco, lazareto de</i>	<i>BUA 1179/17 1</i>
1928	<i>Machichaco, lazareto de</i>	<i>BIBL ZbA2 439</i>
1996	<i>Nasareto, Lasareto</i>	<i>BIBL BarrE</i>

Leixartxueta (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Kasakane** baserriaren mendebalean.

Ahozkoa: **“Leisartzúeta”** 002
“Leisártzueta” 025

Leixarreta (saila)

Kokapena: zehaztu gabe

Oharrak: **Flores** baserri inguruko saila

Idatzizkoa:

1910	<i>Lezarreta, heredad</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Lezarreta, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Lesarreta, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Luberri (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Altamira** baserria egon zen lekuaren hegoaldean.

Ahozkoa: **“Luberri”** 005

Idatzizkoa:

1896	<i>Lubarri, heredad</i>	<i>BAHPN.BL 7553 1395</i>
1923-24	<i>Luberri, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1943	<i>Luberri, prado</i>	<i>GJE fk:1276 L18;18</i>
1944	<i>Luberri, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Lurberriya, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1949	<i>Lubarri, heredades</i>	<i>GJE fk:1936 L26;105</i>

Madari (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2/B-3)

Oharrak: XIX. mendearen lehen zatian altxatu zuen Ignacio Olanok **Madari** izeneko parajea, **Galdizerrekan**.

887 *La Unión Vasco-navarra. Periódico Fuerista*. Bilbao. Año VI. Núm. 1490. Viernes 18 de Setiembre de 1885. Manu Muñoiari esker lortutako alea.

Ahozkoa: **“Madarí”**

018, 164

Idatzizkoa:

1827	<i>Madariaga, cas</i>	BEHA A-64/12-6 77b
1831	<i>Madaria, cas.</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos 9-10b
1843	<i>Madariaga, cas.</i>	BUA 1289/2. Montazgos 112-114
1847-1874	<i>Madari, cas.</i>	BUA 5
1852	<i>Madariena, cas.</i>	BUA 39/3. Enajen. y conc.
1854	<i>Madariaga, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Madari, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 98
1859	<i>Madari, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Madari, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1862-1887	<i>Madaricoa, cas.</i>	BUA 1289. Venta de montes 75
1869?	<i>Madaricua, Jose Arruavarrena</i>	BUA 1289
1875	<i>Madariaga, casa de</i>	BUA 244/7. Montazgos 10b
1876	<i>Madariaga, casa de</i>	BUA 39/25. Terren. embarg. 66
1886-1887	<i>Madari, cas.</i>	BUA 36/1. Leña 2
1897-98	<i>Madari, cas.</i>	BUA 10. Nomencl. 1897-98
1901	<i>Madari, cas.</i>	BAHP.N.BL 8571 1669b
1910-1923	<i>Madari, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu.
1922	<i>Madari, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Madari, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Madari, cas.</i>	BUA 406/3,4; 353/3,4,5

Madari (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2/B-3)

Oharrak: **Galdizerrekan, Galdizko iturriaren** goialdean. *Galdizerreka* bera, *Madariko erreka* bezala ere ezagutzen da (Ik. Sare Hidrografiko atalean **Galdizerreka**).Ahozkoa: **“Madarí”**

007, 018

“Madaribáso”

013

Idatzizkoa:

1863	<i>Madari, argomal en</i>	BFA. K. 2799/17 8-8b;
1881	<i>Madari, término de</i>	BUA 244/10. Argomeros 5
1889	<i>Madariaga, monte</i>	BFA. K. 3887/3 12
1910	<i>Madari, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1928	<i>Madari, monte</i>	BIBL ZbA1 133-137
1944	<i>Madari, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Makatze (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Kasakane** baserriaren ondoan.Ahozkoa: **“Mákatze”**

002

Malleta (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Beitegi** baserriaren ipar-mendebalean.Ahozkoa: **“Málleta”**

004

Marinone baserria

Mallukisolo / Telleripeondo

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Ahozkoa: **“Mallukisólo”** 025

Oharrak: Tellerietan, Abortaga baserritik hurbil.

Idatzizkoa:

1922	<i>Telleripe-ondo mayor, heredad</i>	GJE	fk:2308	L30;47
1922	<i>Telleripe-ondo menor</i>	GJE	fk:2308	L30;47
1910	<i>Malluquiza, heredad</i>	BUA	866.	Fincas rústicas
1934	<i>Malluquiza, heredad</i>	BFA.	E. KZ.	C7/6
1944	<i>Telleripe-ondo, heredad</i>	BUA	406/3,4	eta 353/3,4,5

Marinone (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: XIX. mendean Mariano Anasagastik (edo Jose Maria Anasagasti Ugaldek) eraikia **Beitegiburun**Ahozkoa: **“Marínone”** 021, 025, 038, 164

Idatzizkoa:

1827	<i>Mariano, cas.</i>	BEHA	A-64/12-6	77b
1847-1874	<i>Marianona, cas.</i>	BUA	5	
1847-1874	<i>Echevarri-menor, cas.</i>	BUA	5	
1851	<i>Beiteguivuru, en</i>	BUA	1289	
1854	<i>Flores menor, cas.</i>	BUA	946.	Ced. vec.
1857	<i>Echevarri, cas.</i>	BUA	Padron 1851(3)	99b
1859	<i>Echevarri menor, cas.</i>	BUA	5. N. Nomencl.	
1859	<i>Echevarri, cas.</i>	BUA	5. N. Nomencl.	
1860	<i>Echevarri-menor, cas.</i>	BUA	5. Rotul. de calles	
1869	<i>Beiteguivuru, conc. en</i>	BUA	1289	
1879	<i>Echevarri ó Marianona, cas.</i>	GJE	fk:2485	L32;159
1897-98	<i>Echebarri-menor, cas.</i>	BUA	10. Nomencl.	1897-98
1910-1923	<i>Echevarri, cas.</i>	BUA	866;1435;404.	Riqu.

1922	<i>Echevarri, cas.</i>	<i>BFA, E. KZ. C/2</i>
1922	<i>Echevarria, cas.</i>	<i>GJE fk:2308 L30;47</i>
1938	<i>Marinone, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1944	<i>Echebarri, cas.</i>	<i>BUA 406/3,4; 353/3,4,5</i>

Martinmasti (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: Kiroldegia dagoen inguruan.

Ahozkoa: “*Martinmásti*” 004
 “*Mastisárrak*” 004

Idatzizkoa:

1944	<i>Martin-masti, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1959	<i>San Martin-masti, heredad</i>	<i>GJE fk:2195 L29;12</i>

Matxixako (lurmuturra)

Kokapena: Arane; II. mapa (A-2,3/B-2,3)

Oharrak: Iparraldeko puntan, euskal kostaldeko lurmutur aurreratuen da eta horregatik marinelenatik ezagunena. Henaok toponimo honen forma desberdinak ematen ditu:

*“Machachaco le llaman los naturales; Ocampo, libr 1 cap 3 le nombra Machicao; Garibay, libr 3 cap 1 le dice Machazacu”*⁸⁸⁸

Ahozkoari dagokionez, zera adierazten du Erkorekak:

*“Bermeoko arrantzale batzuk eta lurmutur famatu horretan bizi diren baserri-tar zaharrak Matxakú esaten diote eta asko gutxiagok Matakú; Matxako munda-kakoak, Matzaku ondarrutarrak, eta abar.”*⁸⁸⁹

Zentzu zabalean, **Galdiz** parajeari —zehatzago, *Galdizko* iparraldeari— *Matxixako* ere esaten zaio. Baita ere “*Kabu aldea*”: Inguru honetako baserriak, Kabukoak dira.

XIV. mendeko **Arzabala** lurmuturra⁸⁹⁰, **Azaola** izeneko parajearekin egon daiteke lotuta, leku honi XIX. mendean Azabala edo Azabaleta deitzen baitzaio zenbaitetan⁸⁹¹. Horrela baledi, Arzabala hau, **Matxixako** lurmuturra daiteke.

Honela deskribatzen du 1634an Pedro de Texeirak *Matxixako* lurmuturra:

*“Desta uilla y puerto de Bermeo se entra la costa en la mar. Media legua aze hun cabo que llaman de Machaçaco, donde todos los nauíos que nauegan por este mar bienen a reconoçer por ser el que más en él se entra. Entre este cabo y la uilla de Bermeo se aze una ensenada donde dan fondo muchos nauíos de corsarios. Quedando abrigados con la altura del cabo de los bientos que más ofenden esta costa, dezenbarcan en tierra y azen agua y leña con mucha comodidad sin que se les estorue y muchas uezes tienen en tierra quien vigía la mar y, en descubriendo algún nauío, le salen al encuentro.”*⁸⁹²

XIX. mendean, Iradik azaltzen duenez, *Matxixakon*, Probintziak, talaiari edo behatzaile bat matentzen zuen hurbiltzen ziren itsasontziei buruz informatzeko eta baita arrantzaleen zerbitzuan itsasaldiaren berri emateko ere⁸⁹³. 1748an behatzaile bati egindako ordainketa azaltzen da agiri batean:

888 Henao, P. Gabriel de; 1. Lib. 42. Kap. 2. Tom.; 163-181.

889 Erkoreka, Anton (1982-83); 261.

890 “*el término de Bermeo que es desde el cabo de Arzabala fasta el cabo derga*”. Yradi, Juan Angel de (1844); 89.

891 “*Subasta de lotes de arboles infructíferos. Lote Azabaleta del term. de Galdiz*”, 1855. BUA. 1289. Montazgoos.

892 Texeira, Pedro de (1634); 318.

893 Yradi, Juan Angel de (1844); 47.

“a Frcº Antº de Garramuñu por 4 dias que ocupó de atalayero en la punta de Machichaco” 894

Gaur bi itsasargi aurkitzen dira mutur honetan, bat **Farolzarra**, behealdean eta beste bat gorago, modernoa, lehen mailakoa. 1850ean dokumentatua azaltzen da itsasargia⁸⁹⁵.

Bestalde, Matxixakoko harria sarri erabili izan da eraikuntza lanetarako. 1742an esate baterako:

“*Barcadas de lossa conducida a dha obra (fortines y texavanas) desde Machichcº*” 896 (Ik. **Kargaderoa**)

Matxixakoko gotorlekuei buruz, ik. **Galdizko gotorlekuak**.

Ahozkoa:	“ Matzitzakó ”	053, 164
	“ Matzakó ”	015
	“ Kábu ”	025
	“ Kábue ”	053

Idatzizkoa:

Matxixako (parajea):

1742	<i>Machichaco, término de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 325b
1844	<i>Machichaco, monte</i>	BIBL YrJA 111
1846	<i>Machachaco, término de</i>	BUA 1289/2. Montazgos 200
1860	<i>Machichaco, término de</i>	BUA 39/4. Reint. de terrenos 3
1967	<i>Machichaco, puntos denom.</i>	GJE fk:4846 L54:232

Matxixako (lurmuturra):

1353	<i>Machaca, Machacacu</i>	BIBL OCP cap. 77
1556-71	<i>Machaçacu, cabo</i>	BIBL GarEs/Libro III. cap.-I (tomo-1); 53
1634	<i>Machaçaco, cabo que llam. de</i>	BIBL TexP 317)
1680	<i>Machachaco, punta de</i>	BFA. K. 3583/1 194-198
1689	<i>Machichaco, cabo</i>	BIBL HnG/libr1, cap42 (t.2); 163-181
1748	<i>Machichaco, punta</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 361b
1789	<i>Machichaco, cabo de</i>	BEHA 9-79/22-1 108
1793	<i>Machichaco</i>	BIBL ItJR-I 11
1799	<i>Machachaco</i>	BFA. K. 460/24 21b
1822	<i>Machichacu, cabo de</i>	BUA 1313/3. Contribuciones 63b
1822	<i>Machachaco, cavo de</i>	BUA 1592. Cuentas 17
1836	<i>Machachaco, cabo</i>	BUA 37/3. Gubernativo 68b,69
1847	<i>Machichaco, cabo de</i>	BFA. Bust 480/17 13
1850	<i>Machachaco, cabo</i>	BUA AL. 1847-1855 38b
1859	<i>Machichaco, cabo de</i>	BUA 888/23 1b
1862-1887	<i>Machichaco, cabo de</i>	BUA 1289. Venta de montes 44b
1894	<i>Machichaco, cabo</i>	BAHP.N.BL 7549 166b, 167
1973-74	<i>Matxaku</i>	BIBL ErA.EtnB 160-16

Matxixakoko gotorlekuak:

1794	<i>Cabo de Machachaco, fortín del</i>	BUA 991/3. Recibos. 2
1800	<i>Machachaco, fortines de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos 40
1802	<i>Machichaco, fortin de</i>	BIBL DccAH/t.1

Arzabala (lurmuturra)

1373	<i>Arzabala</i>	BIBL YrJA 89
------	-----------------	--------------

894 BUA. 1560. Libro de cuentas; 361b.

895 BUA. AL. 1847-1855; 47.

896 BUA. 1560. Libro de cuentas; 325b.

Farola

Kokapena: Arane; II. mapa (A-2)

Oharrak: Matxitzako muturrean.

Ahozkoa: *“Farolé”* 146
 “Farolá” 166
 “Farol barrizé” 146

Farolzarra

Kokapena: Arane; II. mapa (A-2)

Oharrak: Matxitzako muturrean.

Ahozkoa: *“Farolsarrá”* 024, 146, 166

Farola

Farolzarra

Matxitzakobidea

Kokapena: Arane; II. mapa.

Oharrak: XIX. mendean, bide hau, Estatuaren ardurakoa izan zen, Durangorako eta Bilborako bideak ez bezala. Estatuak egina izan zen, Faroa bera legez.

“Tres carreteras: 1. la denominada de Durango a Bermeo, 2. la de Bilbao a Bermeo (éstas son Provinciales, construidas y sostenidas por la Diputación) y 3. el camino del Faro, de 6 km., que es del Estado” ⁸⁹⁷

Idatzizkoa:

1893-94	<i>Machichaco, carretera de</i>	<i>BUA 1433/5. Gran Via 20b</i>
1896	<i>Machichaco, carretera al faro</i>	<i>BAHP.N.BL 7553 948-974b</i>
1944	<i>Machaco bide</i>	<i>GJE fk:916 L13;38</i>
1969	<i>Machichaco, camino</i>	<i>BUA 1432/54 1</i>

Mintegiburu (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (D-2)

Ohar ling.: Ahozko aldaerak erakusten du belarea, bokal artean, ahuldu egin dela (-g- > -r-); herskaria, aurreko bokal itxi palatalak busti egin duela; eta erdiko bokala asimilazioz itxi egin dela (-e- > -i-).

Mintegi > *Minteri* > *Mintzeri* > *Mintziri*

Oharrak: Zehaztu gabe, baina, seguruenik, **Galdizko mintegiaren** goialdean.

Ahozkoa: **“Mintziriburú”** 028

Idatzizkoa:

1733-1845	<i>Mintteguiburu, monte</i>	<i>BUA 922. Libro visitas. Arbolado 47</i>
1845	<i>Mintegui buru, monte</i>	<i>BUA 1289/2. Montazgos 176-176b</i>
1848	<i>Mintteguiburu, punto de</i>	<i>BUA 1289. Leñas (1848)</i>
1855	<i>Mintteguiburua, término</i>	<i>BUA 1289/9. Leñas (1855)</i>
1861	<i>Mintegui buru</i>	<i>BUA 1289/14. Leña 18</i>
1876	<i>Mintegui-buru, monte</i>	<i>BUA 38. Leña</i>
1878	<i>Mintegui buru</i>	<i>BUA 38/1. Leña 2b</i>
1884-85	<i>Mintegui-buru</i>	<i>BUA 36/2. Leña</i>
1885-86	<i>Mintegui-buru, monte</i>	<i>BUA 36/3. Leña</i>

Mintegitxu (saila)

Kokapena: zehaztu gabe

Ohar ling.: Idatzizko aldaera honek bokal arteko -g-aren galera erakusten du. Horrek ondoan dauden bokalak diptongatzea ekarri du, eta ostean diptongoa ireki egin da -ei > -ai bihurtu da:

Mintegitxu > *Minteitxu* > *Mintaitxu*

Oharrak: **Kasakane** baserri inguruan

Idatzizkoa:

1910	<i>Mintaichu, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
------	---------------------------	----------------------------------

Miraflores (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Oharrak: **Flores** baserria inguruko parajeari Miraflores izenez deitzen zitzaion XVII. mendean; 1644ko agiriak horrela adierazten du:

“Tierras bazias que entre ellas y por medio esta el camino real de Acatarro y Elorca. La otra tierra que es bardal, en Elorza, linda por cavecera con tierras (...) del termino de Miraflores” ⁸⁹⁸

Idatzizkoa:

1644	<i>Miraflores, término de</i>	<i>BFA. Bust 200/290 112</i>
1645	<i>Miraflores, término de</i>	<i>BFA. Bust 201/92 203</i>
1646	<i>Miraflores, término de</i>	<i>BFA. Bust 201/184 150b</i>

Miskatu (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Ohar ling.: Leku-izen honetan bokal irekia gradu batez itxi egin da, aurreko bokal itxiaren eraginez:

Miskatu > Misketu

Oharrak: Bakiorako errepidean goazela, Galdizko zubia igaro ondorengo bihurtune inguruari deitzen zaio.

Ahozkoa: **“Misketú”** 015, 018, 164

Idatzizkoa:

1876	<i>Miscatu-baso, monte</i>	<i>BUA 38. Leña</i>
1884-85	<i>Miscatu, punta de</i>	<i>BUA 36/2. Leña</i>
1943	<i>Mizquetu, monte llamado</i>	<i>GJE fk;815 L11;210</i>
1944	<i>Mirquetu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Miskatupe (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Miskatu** parajea.Oharrak: **Miskatuko** behealdean, **Galdizerrekaren** iparraldeko errekondoakAhozkoa: **“Misketuaspizé”** 018
“Misketúpie” 028

Idatzizkoa:

1876	<i>Miscatupe, punto de</i>	<i>BUA 1324/16. Argoma</i>
1877	<i>Miscatupe, punto de</i>	<i>BUA 1324/16. Argoma 19</i>
1876	<i>Miscatupe, punto de</i>	<i>BUA 39/25. Terren. embarg. 65</i>

Musillarobaso

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Galdizen**, baina zehaztu gabe non. Agiriak adierazten duten lege farorako errepidearen behealdetik behar zuen egon, baina ez dakigu zein latitudetan.

“Lote de leñas en Galdiz. A la cavecera del llamado Musillarroa-baso hasta el camino nuevo al faro” 899;

“Moziularrua-baso; Mosiularrua-baso; Musularruabaso: Lote en Galdiz. Bajo el camino” 900;

“Pegante a Musolarrobaso hacia el faro hasta las peñas” 901;

“Musillarro-vaso (...) linda con peñas del mar” 902

Idatzizkoa:

1855	<i>Musillarroa-baso</i>	BUA 1289. Leñas (1855)
1860	<i>Moziularrua-baso; Mosiularrua-baso; Musularruabaso</i>	BUA 1289/12. Leñas (1862)
1863	<i>Musolarrobaso</i>	BUA 1289/18. Leñas (1863)
1884-85	<i>Musillarro-vaso</i>	BUA 36/2. Leña

Muskerritzune (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Oharrak: **Sartzailleku** parajeen kokatuta dagoen baserri honetaz aurkitu diren lehen berriak, izen honekin, XIX. mende erdikoak dira. Goiztiarrena, Andikoetxebarri izenarekin, 1859koa. Hala ere, susmoa dago, XIX. mende hasieran eraikitako **Joakintxu** baserria, hauxe berau izan daitekeela, Jabetza Erregistroko datuen arabera, bien jabeak berberak dira eta. Horrela balitz, Juaquin Ispizuak eraikia litzateke: “*Juaquin Yspizua. concesion en Zarzalleca*” 903.

Ahozkoa:	“ <i>Muskérritzune</i> ”	015, 028
	“ <i>Muskerrítzone</i> ”	164
	“ <i>Muskérritzu</i> ”	021
	“ <i>Muskerrítzunekue</i> ”	164
	“ <i>Muskerrítonekue</i> ”	018
	“ <i>Muskerrítxo</i> ”	164
	“ <i>Muskerrétze</i> ”	019
	“ <i>Andikoetzébarri</i> ”	019
	“ <i>Sarrabíde</i> ”	019

Idatzizkoa:

1847-1874	<i>Andico Echevarria, cas.</i>	BUA 5
1859	<i>Andico Echevarri, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Andico-echevarri, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1860	<i>Musquerrito, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1897-98	<i>Musquerrito, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1897-98	<i>Andico-echebarri, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1910-1923	<i>Beco-echevarri, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rust.
1922	<i>Becochebarri, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Andicoechebarri, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.

899 1855. BUA. 1289. Leñas.

900 1860. BUA. 1289/12. Leñas.

901 1863. BUA. 1289/18. Leñas.

902 1884-85. BUA. 36/2. Leña.

903 1827. BUA. 1625. Conc. de terrenos.

Oladi (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Ohar ling.: Ahozko aldaera artikuluduna da. Artikulu aurreko bokal itxiaren ostean epentesia txertatu da hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horrek artikulua itxi du:

Oladi + -a > *Oladia* > *Oladi3a* > *Oladi3e*

Oharrak: **Altamira** baserria egon zen tokiaren iparraldean.

Ahozkoa: “**Oládize**” 005, 014, 015

Idatzizkoa:

1896	<i>Oladi, castañal</i>	BAHP.N.BL 7553 1395b
1910	<i>Olaldebecosoloa, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1939	<i>Oladi, monte castañal y encinar</i>	GJE fk:7411 L79;239
1944	<i>Oladi, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1949	<i>Oladi, monte castañal y encinal</i>	GJE fk:1936 L26;105

Otaebagia (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Ohar ling.: ‘Ota’ + ‘ebagia’. Bigarren osagaian dagoen bokal arteko -g-, XX. mende hasierarako galduta dago: ebagi > ebai. Ostean, diptongoa itxi egin da (-ai- > -ei-). Bokal itxiaren ostean eta bukaerako -a bokalaren aurrean epentesia txertatu da hiatoa apurtzeko, eta ondoren, bukaerako bokal irekia itxi egin da bokal itxiaren eraginez:

ebagia > ebaia > ebai3a > ebai3e > ebei3e

Hitz elkarketan, ondoan gelditu diren bokalek -ae -> -a egin dute: Otabei3e > *Otabei3e*.

Oharrak: **Madari** baserri inguruan

Idatzizkoa:

1910	<i>Ota-veise, argomal</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Ota-veise, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas

Otsolarre (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Flores** baserriari lotutako saila

Idatzizkoa:

1910	<i>Ocho-larra, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Ocho-larra, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1944	<i>Ocho-barra, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Patxotene (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: XIX. mendearen lehen zatian Francisco Uriartek eraikia **Uriatziti** parajearen ondoan, Araneko **Kurtzion**.

Ahozkoa: “**Patzoténé**” 009

Idatzizkoa:

1839	<i>Pachote, cas.</i>	BUA 1313/4. Contribución 1b
1847-1874	<i>Pachotene, cas.</i>	BUA 5
1857	<i>Pachotene, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 98b

1859	<i>Pachote, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Pachote, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1866	<i>Pachote o caminode San Juan, viña en</i>	BFA. Bust 266/2 4
1866	<i>Pachotene, heredad en</i>	BFA. Bust 266/2 18
1881	<i>Pachote, cas.</i>	BUA 929
1887	<i>Pachote, cas.</i>	BUA 38/1. Leña 1b
1895	<i>Pachote, cas.</i>	BUA 929 o.s.
1895	<i>Pachotena, heredad</i>	BAHP.N.BL 7551 1333
1897-98	<i>Pachote, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1902	<i>Pachotena, cas.</i>	GJE fk:1712 L23;191
1904	<i>Pachotena, cas.</i>	BAHP.N.BL 8576 816
1910-1923	<i>Pachotena, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rust.
1922	<i>Pachotene, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1934	<i>Pachote, heredad</i>	BFA. E. KZ. C/76
1938	<i>Pachotene, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Pachote, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Patxotene (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Patxotene** baserriaren ingurua.

Ahozkoa: **“Patzoténé”** 009

Idatzizkoa:

1866	<i>Pachote o caminode San Juan, viña en</i>	BFA. Bust 266/2 4
1866	<i>Pachotene, heredad en</i>	BFA. Bust 266/2 18
1894	<i>Pachote o Asatorre, term. de</i>	BAHP.N.BL 7549 608b
1895	<i>Pachotena, heredad</i>	BAHP.N.BL 7551 1333
1899	<i>Pachote, heredad en el termino de</i>	BAHP.N.BL 8296 206
1934	<i>Pachote, heredad</i>	BFA. E. KZ. C/76
1944	<i>Pachote, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Pedrualde (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Landabasoko errekan, Pedru** baserriaren iparraldean, **Abortaga** eta **Santa-kruzerreka** elkartzen diren inguruan. Paraje honek **Arane** eta **Agirre** auzoetako lurrak hartzen ditu, eta **Telleria** izenez ere ezagutzen da.

Ahozkoa: **“Pedruálde”** 006, 025

Idatzizkoa:

1910	<i>Pedruondo, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Pedru-ondo, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1943	<i>Pedrualde chiqui, prado</i>	GJE fk:1274 L18;11

Pepetolarre (basoa)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Kurtzezarre** mendiaren hegoaldeko isurian, **Iturrondo** baserriaren iparraldean.

Ahozkoa: **“Pepetolarré”** 025

“Pepitalarré” 002

Peruarezti (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-2)

Ohar ling.: ‘Peru’ + ‘(h)arezti’. Bigarren osagaiak aldaera asko ditu. Bokal arteko dardarkari bakuna galdu egin da, eta ondoan gelditu diren bokalak monoptongatu egin dira: (h)arezti, (h)arizti > (h)aizti > (h)isti (Ik. Mañuko **Beko arizti**).

Peruaresti, Peruaristi > Peruaisti > *Peruisti* > *Perusti*, Peristi > *Peistiko soluek*

Lehenengo osagaiak ere dardarkari bakuna galtzen du, ahozkoan ikus daitekeen moduan: Peristi > *Peisti*.

Oharrak: XIX. mende Erdian Francisco Olano Armendarizek eraikia **Sartzaillekun**.

Ahozkoa:	“Peruarísti”	027
	“Perústi”	015
	“Perustí”	028
	“Peruíxti”	164
	“Peístiko solùek”	020

Idatzizkoa:

1847-1874	<i>Peru Aresti, cas.</i>	BUA 5
1851	<i>Peru Arezti, cas.</i>	BUA 1289
1854	<i>Machicahco, cas.</i>	BUA 946. Ced. vec.
1857	<i>Peru aresti, cas.</i>	BUA Padron 1851(3) 97b
1859	<i>Peru Aresti, cas.</i>	BUA 5. N. Nomencl.
1860	<i>Peru-Aresti, cas.</i>	BUA 5. Rotul. de calles
1861	<i>Peruaresti, habitantes de</i>	BUA 888/26. Incendio 8
1862	<i>Peru-aresti, cas.</i>	BUA 1289/17. Leñas (1862)
1862-1887	<i>Peru aresti, cas.</i>	BUA 1289. Venta de montes 30
1864	<i>Peruaresti, cas.</i>	BUA 38/1. Leña 2b
1869	<i>Peruaresti, cas.</i>	BUA 38/1. Leña 2
1869	<i>Peru Aresty, cas.</i>	BUA 1289/1. Venta de O.S.
1871	<i>Peru Aresti, cas.</i>	BUA 38. Leña
1881	<i>Peru-aresti, cas.</i>	BUA 929
1895	<i>Peruaresti, cas.</i>	BUA 929 o.s.
1897	<i>Peruaristi, cas.</i>	BAHP.N.BL 8183 1589
1897-98	<i>Peru-aresti, cas.</i>	BUA 10. Nomencl.1897-98
1910-1923	<i>Peru Aresti, cas.</i>	BUA 866;1435;404. Riqu. rust.
1922	<i>Peruaresti, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Iturribide, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1938	<i>Peru Aristi, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.
1944	<i>Peruaristi, cas.</i>	BUA 406/3,4; 353/3,4,5
1945	<i>Yturribide-Peruaresti, caseria</i>	GJE fk:1143 L16:50
1967	<i>Peruasti, cas.</i>	GJE fk:4846 L54:232

Piezaetxe (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-3)

Ohar ling.: Leku-izen honetan, elkarketaz, ondoan gelditu diren bokalak -ae- > -e- > -i- bilakatu dira, eta lehenengo osagaiko -je- > -i-:

Piezaetxe > *Piesetze* > *Pisetze* > *Pisitze*

Oharrak: **Albarene** baserrien parean baina **Matxitzakobidearen** azpialdean, itsasertzetik hurbil. Gaur jausita dago. XIX. mendean eraiki zen.

Ahozkoa:	“Pisitze”	028
	“Písitze”	164

Idatzizkoa:

1850	<i>Pieza-eche, cas.</i>	<i>BUA 1289/4. Leñas (1850)</i>
1860	<i>Pieza-eche, cas.</i>	<i>BUA 1289/12. Leñas</i>
1860	<i>Pieza heche, cas.</i>	<i>BUA 1289/12. Leñas (1862)</i>
1874	<i>Pieza eche, cas.</i>	<i>BUA 38. Leña</i>
1876	<i>Pieza-eche, cas.</i>	<i>BUA 38. Leña</i>
1862-1887	<i>Pieza-eche, cas.</i>	<i>BUA 1289. Venta de montes 57b, 58</i>
1864	<i>Pieza-eche, cas.</i>	<i>BUA 38/1. Leña 2</i>
1867	<i>Pieza-eche, cas.</i>	<i>BUA 38/1. Leña 3</i>

Piezaetxe (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-3)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Piezaetxe** baserria.Oharrak: **Piezaetxe** baserriaren ingurua.Ahozkoa: **“Pisítze”** 028**Idatzizkoa:**

1860	<i>Pieza-eche, llanada de</i>	<i>BUA 1289/12. Leñas</i>
1862-1887	<i>Pieza-eche barrena</i>	<i>BUA 1289. Venta de montes 57b, 58</i>
1864	<i>Pieza-eche, térm.</i>	<i>BUA 38/1. Leña 2</i>
1867	<i>Pieza-eche, térm.</i>	<i>BUA 38/1. Leña 3</i>

Piku (bizkarra)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-3)

Oharrak: **Madari** eta **Sartzalleku** artean, **Miskatu** gainean.Ahozkoa: **“Pikú”** 020, 028, 164**Idatzizkoa:**

1943	<i>Picupe, monte llamado</i>	<i>GJE fk;815 L11;210</i>
1944	<i>Picupe, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Piñaburu (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-3)

Oharrak: **Kurtzezarreko** ekialdeko bizkarrean.Ahozkoa: **“Piñabúru”** 005, 015**Sagarditzikerra** (saila)

Kokapena: Arane; II. mapa (D-2)

Oharrak: **Albarezene** baserrien iparraldean, errepidearen goialdean.Ahozkoa: **“Sagarditzikerrá”** 021
“Bekomuné” 021**Sagastia** (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Santa Kruz baserria, 1979.

Ohar ling.: Ik. San Migel auzoko **Sagasti** soloa. Leku-izen hau artikulua hartzen duenetakoa da. Artikulu aurrean epentesia txertatu da hiatoa apurtzeko, eta aurreko bokal itxiak, asimilazioz, artikulua itxi du:

Sagastia > Sagasti³a > *Sagasti³e*

Idatziz ez da epentesia markatu, izan lei ez jakitea nola adierazi edo “zuzenago” idazten duela eta ez markatzea (Ik. Aranen **Otaebagia**); ordurako saiakerak eginda daude (Ik. Herrian **Telleriagaburu**, Aranen **Ameztia**, San Pelaion **Goienzabalpe**).

Oharrak: **Etxerre** eta **Arane** baserrien bitartean

Ahozkoa: **“Sagásti³e”** 005

Idatzizkoa:

1897	<i>Sagastie, heredad</i>	<i>GJE fk:1274 L18;11</i>
1898	<i>Sagastiya, heredad</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1127b</i>
1943	<i>Sagastie, heredad</i>	<i>GJE fk:1276 L18;18</i>
1944	<i>Sagastie, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Santa Kruz (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Oharrak: XIX. mendean Manuel Madariaga eta Martin Garmendiak eraikia **Santa Kruzko** parajeen. *Martinkóixone* izenaz ere ezagutzen da.

Ahozkoa: **“Santa Krús”** 001, 021, 164
“Martinkóixone” 025

Idatzizkoa:

1847-1874	<i>Santa Cruz, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1851	<i>Santa Cruz, cas.</i>	<i>BUA 1289</i>
1854	<i>Santa Cruz, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>

1857	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>Padron 1851(3) 99</i>
1860	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>5. Rotul. de calles</i>
1862-1887	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>1289. Venta de montes 75</i>
1875	<i>Santa Cruz, carril a</i>	BUA <i>244/7. Montazgos 17</i>
1877	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>244/10. Argomeros 4</i>
1881	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>929</i>
1881	<i>Santa Cruz ó Floresco-iraebieta, cas</i>	GJE <i>fk:3913 L46;45</i>
1882	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>244/10. Argomeros 6</i>
1897-98	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>10. Nomencl.1897-98</i>
1910-1923	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BUA <i>866;1435;404. Riqu. rust.</i>
1922	<i>Santa Cruz, cas.</i>	BFA. <i>E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Santacruz, cas.</i>	BUA <i>1685. Fich. sanit.</i>
1973-74	<i>Martikotxone, cas.</i>	BIBL <i>ErA.EtnB 184</i>

Santa Kruz (ermita)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Oharrak: **Santakruzko landan** egon zen, **Sanjuanbidean**. Aurkitu den bere aipamen zaharrena 1633koa da. 1796an hondatu zen eta bere ondasunak 1829an enkante publikoan saldu ziren **Andra Mariako eliza** berriaren eraikuntzan laguntzeko⁹⁰⁴. Azken aztarnak 1960ean desagertu ziren, hondeamakina baten eraginez⁹⁰⁵.

1696ko agiri batek adierazten duenez, Errosarioaren eta San Joseren prozesioa egiten zen bertara:

*“data al ermitaño de Sta Cruz por la zera y vino que puso en 12 dias que en dha hermita estuvieron llevando la procesion Ntra Sra del Rosario y el Glorioso S. Joseph”*⁹⁰⁶

Ospetsua zen, San Gregorioko urarekin Santa Kruzko ermita honetatik egiten zen lur eta soloen bedeinkapena ere:

*“30 reales por el desayuno el dia en que se va a la ermita de Santa Cruz a bendezir los campos con agua de San Gregorio”*⁹⁰⁷

Angel Zabalaren esanetan, Berruezako San Gregorioko elizatik ekartzen zen ur hau⁹⁰⁸. Lizarra aldeko Suluslada herriaren gaineko mendian aurkitzen da San Gregorioren basilika. Hantxe, zilarrezko buru baten barruan gordetzen diren santuaren hezurretatik pasazten den ura da lurra bedekatzeko erabili ohi dena.

XVIII. mendean, harrizko hiru gurutze eraiki zituen udalak Bermeoko zenbait lekutan, eta horietako bat *Santa Kruzen* izan zen:

*“Trabajos de fijación de las tres cruces puestas en el Torrentero, otra en la Atalaia y la tercera en la cima de Santa Cruz”*⁹⁰⁹;

*“Reposicion de una cruz tallada de piedra jaspe que se hallaba demolida y caída en el suelo junto a la ermita de Santa Cruz”*⁹¹⁰

Nabaria da ermita honen izenaren eragina, bere inguruan dauden osagai geografiko guztietan azaltzen baita: baserriak, errekek, landak, mendiak, iturriak, eta paraje guztiak *Santa Kruz* izena hartzen dute.

904 Zabala, Angel (1928), II; 539.

905 Arregi Azpeitia, Gurutze (1987); 94.

906 1696. BUA. 1560. Libro de cuentas; 24.

907 1736. BUA. 1560. Libro de cuentas; 282.

908 Zabala, Angel (1928), II; 539.

909 1778. BUA. 968/2. Libr. y recibos; 56.

910 1802. BUA. 1136. Libr. y recibos; 80b.

Ahozkoa: “*Santakrùsko ermitzié*” 001

Idatzizkoa:

1633	<i>Santa Cruz, hermita de</i>	BFA. K. 738/018 43b
1653	<i>Santa Kruz, ermita de</i>	BUA 972/1. Escrituras censales 17
1653	<i>Santa Cruz, ermita de</i>	BUA 972/1. Escrituras censales 17-18
1682	<i>Santa Cruz, ermita de</i>	MAHN C.C. 4228 35
1690	<i>Santa Cruz, hermita de</i>	BUA AL. 1680-1710 122b-123
1696	<i>Santa Cruz, iglesia de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 24, 25
1732	<i>Santa Cruz, ermita</i>	BFA. Bust 189/15
1734	<i>Santa Cruz, ermita de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 264b
1736	<i>Santa Cruz, ermita de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 282
1738	<i>Santa Cruz, ermita de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 294
1741	<i>Santa Cruz</i>	BIBL Lbyr-VI 240
1793	<i>la Cruz, (dos de</i> <i>la advocación de), ermita de</i>	BIBL ItJR-II 30
1796	<i>Santa Cruz, herm. arruinada de</i>	BUA 1150/3. Concord. com. 10
1799	<i>Santa Cruz, hermita de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos 35
1802	<i>Santa Cruz, ermita de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos 80b
1928	<i>Santa Cruz, ermita de</i>	BIBL ZbA2 539
1987	<i>Santa Kruz, ermita de</i>	BIBL ArrG 94

Santa Kruz (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Oharrak: Arane auzoaren goialdea. **Kurtzezarre** mendiaren ingurua. **Santa Kruzko** ermita egon zen bertan eta, hortik datorkio izena. Hemendik igarotzen zen **Sanjuanbidea** (**Gaztelugatxerako** galtzada). Paraje honetan, **Santakruzko landa** izenekoa dago, **Kurtzezarre** mendiaren mendebaldeko lepoa, **Burgoko** malden hasieran.

Ezaguna zen, Zabalak esaten duenez, *Santakruzko landan* sorginak batzen zirela, akela-reak ospatzeko⁹¹¹.

Ahozkoa: “*Santa Krús*” 001

Idatzizkoa:

1703	<i>Santa Cruz, somo de</i>	BUA 1560. Libro de cuentas 67b
1778	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 968/2. Libr. y recibos 56
1836	<i>Santa Cruz, término de</i>	BFA. Bust 495/84
1836	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 37/3. Gubernativo 65b
1843	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 1289/2. Montazgos 145
1852	<i>Santa Cruz</i>	BUA 39/3. Enajen. y conc.
1855	<i>Santa Cruzgane, término de</i>	BUA 39/29. Acreedores
1862	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 93/7. Enajen. y conces.
1876	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 1324/16. Argoma
1876	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 39/25. Terren. embarg. 61
1877	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 1324/16. Argoma 2
1877	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 244/10. Argomeros 4
1877	<i>Santa Kruz, término de</i>	BUA 1324/16. Argoma
1881	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 244/10. Argomeros 5
1882	<i>Santa Cruz, término de</i>	BUA 244/10. Argomeros 6
1896	<i>Santa Cruz, terreno denomin.</i>	BAHP.N.BL 7553 1395b
1904	<i>Santa Cruz, argomal en</i>	BAHP.N.BL 8576 816b
1910	<i>Santa Cruz, heredad en</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1910	<i>Santa Cruz, argomal en</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1923-24	<i>Santa Cruz, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas

911 Zabala, Angel (1928), I; 89

1928	<i>Santa Cruz</i>	<i>BIBL ZbA1 133-137</i>
1943	<i>Santa Cruz</i>	<i>GJE fk:1274 L18;11</i>
1944	<i>Santa Cruz, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1967	<i>Santa Cruz, puntos denom.</i>	<i>GJE fk:4846 L54;232</i>

Santakruzerreka (teileria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Tellerian, Abortaga** baserriaren aurrealdean.

“Tejera llamada Santacruz-errecá (...). Consta de tejabana con su horno para fabricación de teja y ladrillo y almacén” ⁹¹²

1846an teileria bat eraikitzeo asmoa adierazten du Abortaga baserriko jabeak:

“Eugenio de Madariaga solicita el terreno baldío de los herederos de Aranguren en el término de las Tejeras, contiguo a otras fabricas de tejas, para construir una” ⁹¹³

Lehenago ere, 1831n teileria bat aipatzen da:

“Jose Mª Anasagasti y Martín Muruaga [Madariaga, seguruenik]: casa de la Tejera” ⁹¹⁴

Ahozkoa: **“Abòrtako telleizé”** 025

Idatzizkoa:

1904	<i>Santa Cruz-errecá, tejeria</i>	<i>BAHP.N.BL 8576 624-624b</i>
1906	<i>Santacruz-errecá, tejera</i>	<i>GJE fk:1339 L18;210</i>

Santakruziturri (saila)

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Iturrondo** baserriari lotutako saila. Zehatz kokatu gabe, baina ziurrenik erre-karen goi-ibilguan izango da

Ahozkoa:

Idatzizkoa:

1944	<i>Santa Cruz-iturri, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1950	<i>Santa Cruz-iturri, término</i>	<i>GJE fk:2200 L29;19</i>

Sartzailleku (baserría)

Kokapena: Arane; IV. mapa (A-2)

Ohar ling.: ‘Sartzai’ (sartze) + ‘leku’. Ik. XIX. mende hasieran jasotako aldaera. Lehenengo osagai honen amaierako bokal itxi palatalak, osteko albokaria busti du: *-leku* > *-lleku*.

Oharrak: XIX. mende hasieran Jose Arruabarrenak eraikia **Sartzailleku** izeneko parajea. 1798ko datua ez da segurutzat hartzen. 1852an aipatzen den Burgoa-gana baserría Sartzailleku zein **Madari** ere izan daiteke, bietako jabe azaltzen baita Jose de Arruabarrena

Ahozkoa: **“Sartzailéku”** 164
“Sartzalléku” 020, 028
“Sarsalléku” 015

912 1906. GJE. L18; 210.

913 1846. BUA. 39/1. Enajen. y conc.; 73.

914 1831. BUA. 1625. Conc. de terrenos; 9-10b.

Talaia. Bermeoko Udal Artxiboa.
Ianire Elizondo Mujika. Erreg. znbk.: 01949.

Talaia (parajea)

Kokapena: Arane; II. mapa (C-2)

Ohar ling.: Generikotasunari lotuta dagoenez, artikulua hartzen du. Hiatoan dau-den bokalen artean, *-i* bokal itxi palatalaren ostean, hiatoa apurtzeko, epentesia txer-tatu da:

‘Talaia’ + -a > Talaiea > Talai3ea > Talai3ia > *Talai3ie*

Oharrak: **Matxixako** lurmuturraren goialdean. XIX. mendean, Iradik azaltzen duenez, *Matxixakon* Probintziak talaiari edo behatzaile bat mantentzen zuen hurbiltzen ziren itsa-sontziez informatzeko, baita arrantzaleei itsasaldiaren berri emateko ere⁹¹⁵. Gaur erai-kuntza bat dago behaketa zerbitzu horretarako. Ematen den idatzizko lehen datua, XVIII. mendean ere toki hau behaketarako erabiltzen zen lekukotasuna da. Bestalde, **Talaiape** ba-serriari *Banderazpi* deitzeak, Talaiako paraje hau “*Bandera*” edo “*Banderas del Cabo*”⁹¹⁶ ere deitzen zela adierazten du.

Ahozkoa:	“ <i>Talai3ie</i> ”	021, 023, 166
	“ <i>Talai3e</i> ”	146, 164

Idatzizkoa:

1795	<i>Machachaco, talayero de</i>	<i>BUA 991/4. Recibos. 7</i>
1869	<i>Talaya</i>	<i>BUA 38/1. Leña 2b</i>
1872	<i>Atalaya, camino de la</i>	<i>BUA 38. Leña</i>
1897	<i>Atalayero, casa</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 66b</i>
1982	<i>Talaijje</i>	<i>BIBL ErA.KTop 262</i>

915 Yradi, Juan Angel de (1844); 47.

916 1869. BUA. 1289/1. Venta de montes; o.s.

Talaiape (baserria)

Kokapena: Arane; II. mapa (C-2)

Ohar ling.: Ik. Arane auzoko **Talaia**.Oharrak: XIX. mendearen hasieran Pedro Bajenetak eraikia **Galdizen**, **Banderazpi** izeneko parajea.Ahozkoa: **“Talaizépe”** 015, 023, 164

Idatzizkoa:

1836-38	<i>Banderapi, cas.</i>	<i>BUA 39/4. Reint. de terrenos 1</i>
1847-1874	<i>Banderape, cas.</i>	<i>BUA 5</i>
1849	<i>Banderas, casa titulada</i>	<i>BUA 1492. Comunicaciones</i>
1854	<i>Talayape, cas.</i>	<i>BUA 946. Ced. vec.</i>
1857	<i>Talayape, cas.</i>	<i>BUA Padron 1851(3) 97</i>
1859	<i>Talaiape Mari Mutil, cas.</i>	<i>BUA 5. Nuevo Nomenclator</i>
1860	<i>Banderaspi, cas.</i>	<i>BUA 39/4. Reint. de terrenos 2</i>
1860	<i>Talayape, cas.</i>	<i>BUA 5. Rotul. de calles</i>
1861	<i>Talayape, caseria de</i>	<i>BUA 888/26. Incendio 9</i>
1869	<i>Banderas de Cavo, cas.</i>	<i>BUA 1289/1. Venta de O.S.</i>
1874	<i>Mari-Mutil, cas.</i>	<i>BUA 38. Leña</i>
1897-98	<i>Talayape, cas.</i>	<i>BUA 10. Nomencl. 1897-98</i>
1910-1923	<i>Talayape, cas.</i>	<i>BUA 866;1435;404. Riqu.</i>
1922	<i>Talayape, cas.</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1938	<i>Talayepe, cas.</i>	<i>BUA 1685. Fich. sanit.</i>
1954	<i>Talayape, caseria</i>	<i>GJE fk: 2483 L32;154</i>
1967	<i>Talayape, cas.</i>	<i>GJE fk: 4846 L54;232</i>

Talaiape baserria, 1979.

Telleria (parajea)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Ohar. ling.: Leku-izen honetan *-i* bokal itxiaren ostean, epentesia txertatu da hiatoa apurtzeko, eta bokal itxi horren eraginez, ondoko bokal irekia itxi da. Ahozko aldaera batek, gainera, bokal arteko dardarkari bakunaren galera erakusten du:

Telleria > *Tellerīza* > *Tellerīze* > *Telleīze*

Oharrak: **Pedrualden, Azatarrotik** hurbil. XVIII. mendearen hasierakoa da aurkitu den leku-izen honi lotutako datu zaharrena:

*“molino y texeria de Azatarro”*⁹¹⁷

Geroago, paraje bezala aipatzen da:

*“Confin de pertenecidos de Echerra: Norte: camino a Azatarro y Tejerias”*⁹¹⁸

XIX. mendetik aurrera, dokumentatuago dago hango teilagintza:

*“Jose Mª Anasagasti y Martin Muruaga [Madariaga, seguruenik]: casa de la Tejera”*⁹¹⁹ *“Eugenio de Madariaga solicita el terreno baldío de los herederos de Aranguren en el termino de las Tejeras, contiguo a otras fabricas de tejas, para construir una”*⁹²⁰;

1811ko idatzizkoan ageri den *Telleria Calarrina* (*Telleriako larraña*), **Beitegi** baserriari lotutako landu gabeko lur legez ematen du agiriak.

XX. mendean, teileria baten deskribapena ere ematen da:

*“Tejera llamada Santacruz-errecá (...). Consta de tejabana con su horno para fabricación de teja y ladrillo y almacén”*⁹²¹.

Gaur egun ere, paraje honetako bazterretan garai haietan egindako teilen aztarnak aurki daitezke nonahi.

Ahozkoa: **“Tellerīzek”** 025
“Telleīzé” 032

Idatzizkoa:

1729	<i>Texeria de Azatarro</i>	BFA. K. 3103/21 20b
1796	<i>Tejerias, camino de</i>	BFA. Bust 574/3 55
1811	<i>Telleria Calarrina, terreno inculto</i>	BFA. K. 222/9 107
1827	<i>Texeria</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos
1838	<i>Tegerias</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos 12
1846	<i>Tejeras, término de las</i>	BUA 39/1. Enajen. y conc. 73
1850	<i>Tejeras, las</i>	BUA 1492. Comunicaciones
1852	<i>Tegeras</i>	BUA 39/3. Enajen. y conc.
1853	<i>Tegeras, término de las</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos 18
1855	<i>Tejerias</i>	BUA 39/3. Enajen. y conc.
1855	<i>Tegeras, regata que baja a las</i>	BUA 39/29. Acreedores
1857	<i>Tejeras, las</i>	BFA. Bust 593/18 2b, 4
1875	<i>Tejerias</i>	BUA 244/7. Montazgos 18b
1879	<i>Tejeras</i>	GJE fk:2485 L32;159
1879	<i>Tejeras</i>	GJE fk:1072 L15;24
1904	<i>Tejeria, argomal</i>	BAHP.N.BL 8576 625
1905	<i>Tejera, la</i>	GJE fk:1340 L18;212
1910	<i>Telleria, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas

917 1729. 3103/21; 20b.

918 1796. BFA. Bust 574/3; 55.

919 1831. BUA. 1625. Conc. de terrenos; 9-10b.

920 1846. BUA. 39/1. Enajen. y conc.; 73.

921 1906. GJE. L18; 210.

1944	<i>Tejerías, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1945	<i>Tejería de Bermeo, la</i>	GJE fk:1340 L18;212
1947	<i>Tejería</i>	GJE fk:1714 L23;196
1955	<i>Tejerías, heredad</i>	BUA 353/1. Riqueza rústica

Telleriaboru (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Abortaga** baserriaren goialdean.

Idatzizkoa:

1910	<i>Telleriaboru, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1944	<i>Telleria-buru, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Txankane (baserria)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Oharrak: **Sanjuanbidearen** ertzean, kiroldegiaren iparraldean. XX. mende hasieran eraikia.Ahozkoa: **“Tzánkane”** 009, 164

Idatzizkoa:

1922	<i>Buenavista, cas.</i>	BFA. E. KZ. C/2
1938	<i>Vista Alegre, cas.</i>	BUA 1685. Fich. sanit.

Txokolaterobaso

Kokapena: Zehaztu gabe

Oharrak: **Galdizen**.

Idatzizkoa:

1871	<i>Chocolatero-baso, monte</i>	BUA 38. Leña
1878	<i>Chocolate-baso, monte</i>	BUA 38/1. Leña 2
1885-86	<i>Chocolatero-baso, monte</i>	BUA 36/3. Leña

Txopitene (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Ohar ling.: Mitxelenak dioenez, «El ap. *Choperena* proviene de *Txope* diminutivo de Lope (S. Arana, *Trat.* 164), y también posiblemente de *Chopeitia* (y *Chopitea*?)» (Mitxelena, *Apellidos Vascos*, 1986, 123). Leku-izen honetan *-i-* bokalaren eraginez, osteko herskaria busti da:

Txopitene > Tzopitzene

Oharrak: **Azatarrotxu** baserriaren hegoaldean.Ahozkoa: **“Tzópitzene”** 008**Urezandi** (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-4)

Ohar ling.: ‘Ur’ + (e)z + ‘(h)andi’. Lehenengo osagaia deklinaturik agertzen da; ura ize-nak instrumentala darama. Bigarren osagaia ere deklinatuta ageri da; erakusleak ablatibo marka ageri du.

Oharrak: **Aranburuko errekan.**

Ahozkoa: **“Uresándi”** 015

Idatzizkoa:

1910	<i>Uresandi, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1923-24	<i>Uresandi, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>

Urkitzeta (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-2)

Oharrak: **Kasakane** baserriaren iparraldean.

Ahozkoa: **“Trukítzeta”** 025

Idatzizkoa:

1910	<i>Urquicheta, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
------	----------------------------	----------------------------------

Zikintza (sola)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Artikulua hartzen duenetakoa da. Horrek bokalen disimilazioa ekarri du (-ea > -ia), gero itxitako bokalak asimilazioz artikulua ixteko (-ia > -ie):

Sikintza + -a > Sikintzea > Sikintzia > Sikintzie

Oharrak: **Marinone** baserriaren ekialdean.

Ahozkoa: **“Sikintzie”** 025

Idatzizkoa:

1879	<i>Siquinza, heredad</i>	<i>GJE fk:2485 L32;159</i>
1944	<i>Siguenza, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Zitza (saila)

Kokapena: Arane; IV. mapa (C-3)

Ohar ling.: Bokal itxiak eragindako asimilazioz, -a > -e bilakatu da: Zitza > Zitze.

Oharrak: **Aranburuko errekan, Arane** auzoko baserrietara igotzen den bidearen ondoan. Bide berria egin aurretik, handixik igotzen zen bide zaharra.goiko bihurguneraino.

Ahozkoa: **“Sitzé”** 005

Idatzizkoa:

1943	<i>Sitze, heredad</i>	<i>GJE fk:1274 L18;11</i>
1944	<i>Sitze, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>